MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

Elena Stoica Ionela Cârstea Adina Grigore

EDUCAȚIE PLASTICĂ

Manual pentru clasa a V-a

Ars Libri

Acest manual este proprietatea Ministerului Educației Naționale.

Acest manual şcolar este aprobat prin Ordinul Ministrului Educaţiei Naţionale nr. şi este realizat în conformitate cu Programa şcolară aprobată prin OM Nr. 3393/ 28.02.2017.

116 111 - numărul de telefon de asistență pentru copii

MINISTERUL EDUCAȚIEI NAȚIONALE

Elena Stoica Ionela Cârstea Adina Grigore

EDUCAȚIE PLASTICĂ

Manual pentru clasa a V-a

Inspectoratul Şcolar al Judeţului/ Municipiului .....

Şcoala/ Colegiul/ Liceul .....

ACEST MANUAL A FOST FOLOSIT DE:

Anul	Numele elevului	Clasa	Anul școlar	Aspectul manualului*			
				format tipărit		format digital	
				la primire	la predare	la primire	la predare
1							
2							
3							
4							

* Pentru precizarea aspectului manualului se va folosi unul dintre următorii termeni: nou, bun, îngrijit, neîngrijit, deteriorat.

▪ Cadrele didactice vor verifica dacă informaţiile înscrise în tabelul de mai sus sunt corecte.

▪ Elevii nu vor face niciun fel de însemnări pe manual.

▪ Manualul este distribuit elevilor în mod gratuit, atât în format tipărit, cât și digital, și este transmisibil timp de patru ani școlari, începând cu anul școlar 2017-2018.

Educație plastică. Manual pentru clasa a V-a.
Elena Stoica, Ionela Cârstea, Adina Grigore
Referenți ştiinţifici: Conf. univ. dr. Loredana-Sofia Tudor, Universitatea din Piteşti
Conf. univ. dr. Dorin Grecu, Universitatea din Piteşti
Prof. grad didactic I Ginuța Duță, Școala Gimnazială „Mircea cel Bătrân” Pitești

Copyright © Editura Ars Libri, 2017
Toate drepturile rezervate
ISBN: 978-606-36-0427-0

Editura Ars Libri
Str. Victoriei, bl. Z1, sc. D, ap. 1
oraş Costeşti, judeţul Argeş
Tel: 0248 546 357; 031 82 82 293; Fax: 0248 546 469
e-mail: arslibri@yahoo.com
www.edituraarslibri.ro

Editor: Iulian Grigore
Coordonator colecţia „Manuale şcolare”: Prof. Adina Grigore
Redactor-şef: Prof. Cristina Ipate-Toma
Tehnoredactare, grafică şi design: Sorin Opriș
Coperta: Elena Stoica
Machetare şi prepress: Ştefan Tănase
Tipărit la Polichrom Industry 2006 SRL, Costeşti, Argeş

Certificat seria Q nr. 107
ISO 9001: 2015

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
STOICA, ELENA
Educație plastică : manual pentru clasa a V-a / Elena Stoica, Ionela Cârstea, Adina Grigore. - Buzoești : Ars Libri, 2017
ISBN 978-606-36-0427-0

I. Cârstea, Ionela
II. Grigore, Adina

73

Orice preluare, parţială sau integrală a textului, a graficii sau a formatului digital al acestui manual se face doar cu acordul expres în scris al Editurii Ars Libri.

Acest manual, în format tipărit şi electronic, este protejat de legile române şi internaţionale privind drepturile de autor, drepturile conexe şi celelalte drepturi de proprietate intelectuală.

CUPRINS

INSTRUCȚIUNI DE UTILIZARE A MANUALULUI 5

COMPETENȚE GENERALE ȘI COMPETENȚE SPECIFICE 7

PLEDOARIE PENTRU ARTELE PLASTICE 8

UNITATEA 1 - ARTELE FRUMOASE 9

1. Prezentarea domeniului artelor plastice: ramuri, genuri, spațiul plastic 10
2. Elemente de limbaj plastic 17
   - 2.1. Punctul 18
   - 2.2. Linia 20
   - 2.3. Pata 23
   - 2.4. Forma bi și tridimensională 25
   - 2.5. Culoarea 28
   - 2.6. Valoarea 29
3. Expoziție 30
4. Recapitulare 31
5. Evaluare 33
6. Culorile spectrului solar - paleta soarelui 34
7. Clasificarea culorilor conform teoriei constructive despre culoare 35
   - 7.1. Culorile primare 36
   - 7.2. Culorile binare de gradul 1 36
   - 7.3. Culorile binare de gradul 2 37
   - 7.4. Culorile calde 39
   - 7.5. Culorile reci 40
   - 7.6. Culorile complementare 42
8. Nonculorile 44
9. Recapitulare - expoziție 45
10. Evaluare 46

UNITATEA 2 - MAGIA CULORILOR 47

1. Amestecuri acromatice 48
2. Amestecuri cromatice 50
3. Nuanțe 54

4. Griuri 56
5. Efectele emoționale ale acordurilor de culoare 60
6. Contrastele valorice între lumină și umbră 65
7. Recapitulare 67
8. Evaluare 68
9. Expoziție 68

UNITATEA 3 - MIRAJUL SIMȚURILOR 69
1. Materiale și tehnici de lucru (în prezent și de-a lungul timpului) 70
2. Desenul în creion, cărbune 74
3. Pictura în culori de apă. Tratarea picturală 76
4. Modelajul în lut 79
5. Activarea simțurilor prin materialele din care sunt făcute obiectele de artă asupra privitorului. Experiențe cu diferite materiale și tehnici 81
6. Recapitulare 83
7. Evaluare 84
8. Expoziție 84

UNITATEA 4 - ARTA ÎN COMPOZIȚIE 85
1. Despre imaginea plastică 86
   1.1. Imaginea plastică bidimensională, plană 86
   1.2. Noțiuni de compoziție. Compoziția liberă. Unitatea compoziției 87
2. Compoziția cu dominantă verticală, orizontală, oblică 88
3. Organizarea spațiului închis sau deschis prin linie și pată. Centrul de interes 90
4. Comentariu de artă 92
5. Vedere de ansamblu asupra istoriei artei universale (periodizare pe continente și milenii) 93
6. Recapitulare 95
7. Evaluare 96
8. Expoziție 96

Notă: *Lucrările de artă la care nu sunt precizați autorii aparțin coautorilor manualului.*

INSTRUCȚIUNI DE UTILIZARE A MANUALULUI

Conținutul manualului digital cuprinde integral conţinutul manualului în variantă tipărită, având în plus (sau în locul ilustraţiilor de pe hârtie) elemente specifice precum: exerciţii interactive, jocuri educaţionale, animaţii, filme şi simulări.

Navigarea este consistentă, permite parcurgerea manualului și revenirea la activitatea de învăţare precedentă.

Manualul digital conține activități multimedia interactive de învățare (AMII), după cum urmează: statice, animate și interactive.

Manualul în format electronic poate fi accesat și utilizat pe orice PC/ tabletă/ smartphone cu procesor minim de 800 MHz, 512 MB RAM, 1GB spațiu disponibil de stocare.

- **Sistem de operare -** Windows Vista+, Android 4.03+, Linux (Ubuntu 14.04, Linux Mint 16, Debian GNU/Linux 7.0, OpenSUSE 13.1), OS X 10.9+, iOS 7.1.X+
- **Browser - Google Chrome 31+** (Windows Vista+, Android 4.03+, Linux, OS X 10.9+, iOS 7.1.X+), **Mozilla Firefox 25+** (Windows Vista+, Android 4.03+, Linux, OS X 10.9+), **Internet Explorer 10+** (Windows 7+), **Safari 7+** (OS X 10.9+, iOS 7.1.X+
- **Rezoluție minimum 1024 x 768 pixeli**

Rularea aplicației:

1. Pe calculator:

- Online-prin accesarea adresei de web indicată, scrisă în bara de adresă a browser-ului.
- Offline-se introduce CD-ul în unitatea optică. Programul poate porni automat sau se dă dublu clic pe fișierul index.html de pe CD.

2. Pe tabletă/ smartphone - prin accesarea adresei de web indicată, scrisă în bara de adresă a browser-ului.

- Butonul **AJUTOR** conține un ghid de utilizare a butoanelor de navigare prezente în manual, și anume:
- Butonul Cuprins conține titlurile unităților și subunităților manu-

alului și pagina la care se află fiecare. Dând clic pe cuprins, se poate merge la fiecare dintre acestea printr-un clic pe tema respectivă.

• Saltul direct la o anumită pagină se poate face prin introducerea numărului de pagină dorit în caseta din bara de butoane de sus, după care se apasă tasta ENTER.

• Pentru a parcurge manualul pagină cu pagină, se dă clic pe butonul pentru a merge înainte, iar pentru a vedea paginile din urmă, se dă clic pe butonul .

• Butonul de Ajutor contextual oferă indicații despre modul în care trebuie parcurse activitățile multimedia interactive de învăţare și se află poziționat la fiecare dintre acestea.

• Butonul este pentru validarea corectitudinii rezolvării unui item.

• În cazul în care se dă clic pe acest buton și apare **Felicitări! Ai răspuns corect!**, se confirmă rezolvarea corectă a itemului.

• În cazul în care se dă clic pe acest buton și apare **Ai greșit! Mai încearcă!**, itemul este rezolvat greșit.

• Pentru reluarea unui exercițiu interactiv, se dă clic pe butonul .

• Pornire pentru secvențele AMII animat video

• Pauză pentru secvențele AMII animat video

• Stop pentru secvențele AMII animat video

• Vizualizarea imaginii mărite

• Pornire videoclip animat

• Exerciţiu interactiv

• Închidere a ferestrei curente

Simboluri

→ Dicționar de atelier

→ Întrebări și exerciții

COMPETENȚE GENERALE ȘI COMPETENȚE SPECIFICE

1. Receptarea cu sensibilitate și spirit critic a mesajelor artistic - vizuale în scopul formării culturii artistice de bază
   - 1.1. Conștientizarea existenței unui mesaj transmis prin limbaj artistic
   - 1.2. Observarea elementelor de limbaj în lucrări de artă și în compoziții proprii
   - 1.3. Observarea diferențelor între forme de comunicare artistică, plastică și decorativă, care apar de-a lungul timpului, în diferite culturi
2. Utilizarea de instrumente și tehnici variate specifice artelor vizuale, plastice și decorative
   - 2.1. Utilizarea adecvată a diferitelor instrumente, materiale și tehnici specifice artelor vizuale, plastice și decorative
   - 2.2. Explorarea registrului expresiv al limbajului plastic utilizând tehnici specifice
3. Exprimarea ideilor, sentimentelor și a mesajelor, utilizând limbajul artistic - vizual în contexte variate
   - 3.1. Crearea de produse artistice
   - 3.2. Implicarea în evenimente culturale școlare și extrașcolare care valorifică artele vizuale

PLEDOARIE PENTRU ARTELE PLASTICE

„Arta este mai presus de orice revelație, o binecuvântare și o sfințire a vieții omenești.”

Michelangelo Buonarotti

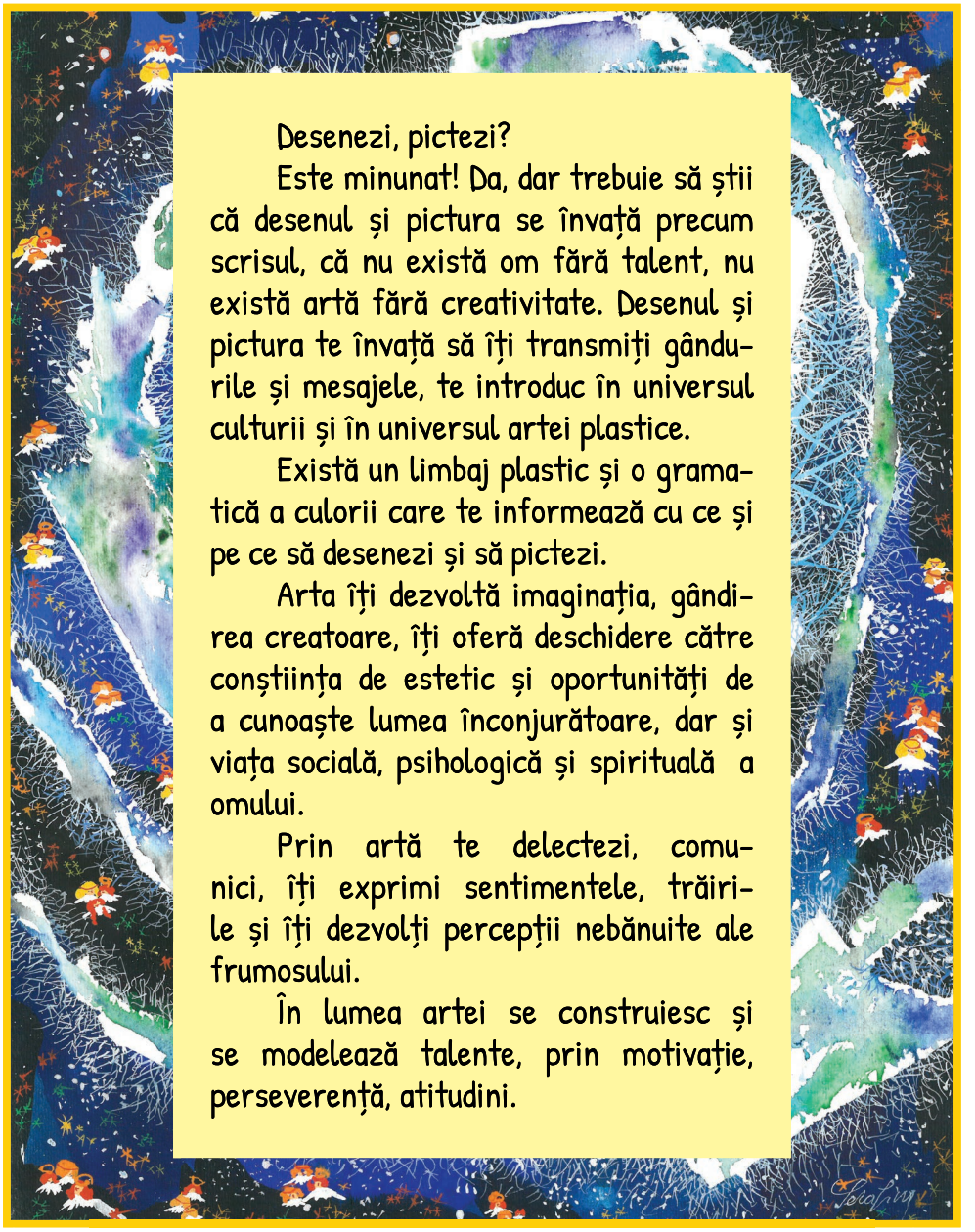

Desenezi, pictezi?

Este minunat! Da, dar trebuie să știi că desenul și pictura se învață precum scrisul, că nu există om fără talent, nu există artă fără creativitate. Desenul și pictura te învață să îți transmiți gândurile și mesajele, te introduc în universul culturii și în universul artei plastice.

Există un limbaj plastic și o gramatică a culorii care te informează cu ce și pe ce să desenezi și să pictezi.

Arta îți dezvoltă imaginația, gândirea creatoare, îți oferă deschidere către conștiința de estetic și oportunități de a cunoaște lumea înconjurătoare, dar și viața socială, psihologică și spirituală a omului.

Prin artă te delectezi, comunici, îți exprimi sentimentele, trăirile și îți dezvolți percepții nebănuite ale frumosului.

În lumea artei se construiesc și se modelează talente, prin motivație, perseverență, atitudini.

UNITATEA 1 – ARTELE FRUMOASE

Domenii de conținut

1. Limbajul plastic
2. Noțiuni de cultură artistică
3. Proiecte și evenimente

Conținuturi

1. Prezentarea domeniului artelor plastice: ramuri, genuri, spaţiul plastic
2. Elemente de limbaj plastic
   - 2.1. Punctul
   - 2.2. Linia
   - 2.3. Pata
   - 2.4. Forma bi și tridimensională
   - 2.5. Culoarea
   - 2.6. Valoarea
3. Expoziție
4. Recapitulare
5. Evaluare
6. Culorile spectrului solar - paleta soarelui
7. Clasificarea culorilor conform teoriei constructive despre culoare
   - 7.1. Culorile primare
   - 7.2. Culorile binare de gradul 1
   - 7.3. Culorile binare de gradul 2
   - 7.4. Culorile calde
   - 7.5. Culorile reci
   - 7.6. Culorile complementare
8. Nonculorile
9. Recapitulare - expoziție
10. Evaluare

1. PREZENTAREA DOMENIULUI ARTELOR PLASTICE: RAMURI, GENURI, SPAȚIUL PLASTIC

Ramurile artelor plastice

Arta este o formă a conștiinței sociale. Ea cuprinde literatura, muzica, dansul, cinematografia și artele frumoase, așa cum erau denumite în trecut artele plastice.

Artele plastice sunt în relație strânsă cu celelalte arte.

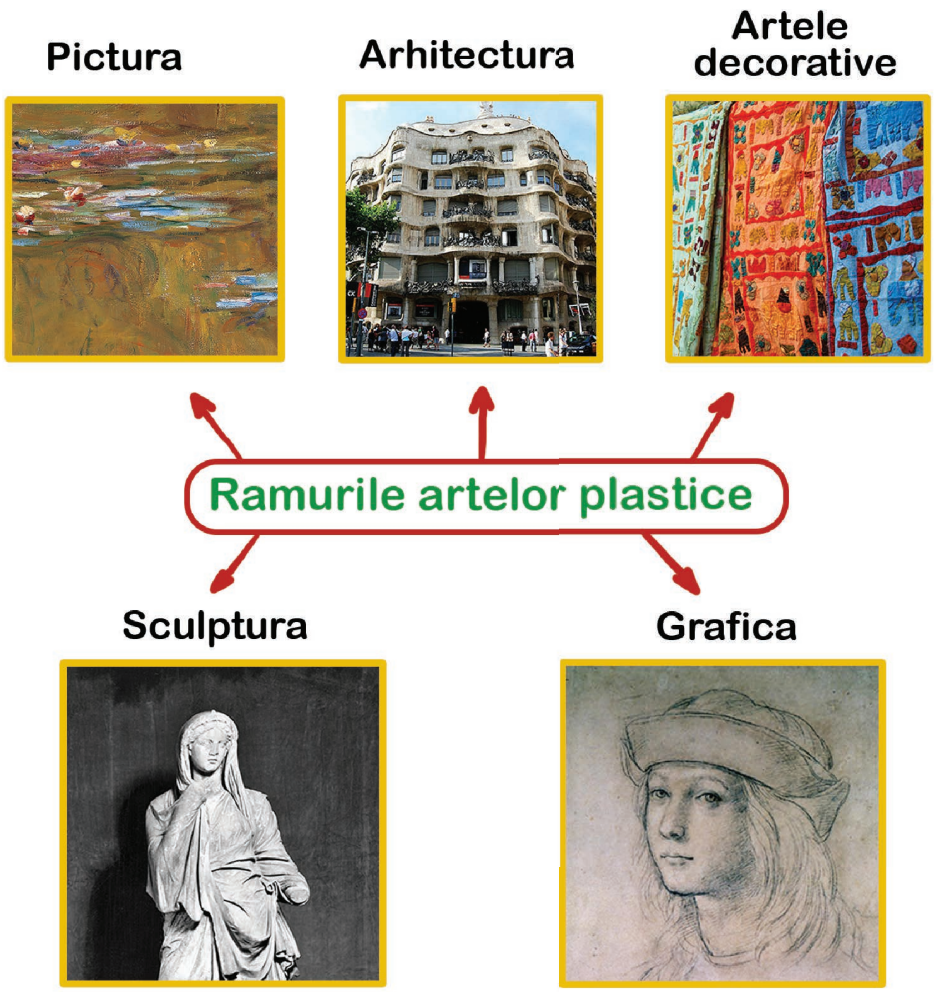

PICTURA sau MIRAJUL CULORILOR

Ce este pictura?

Pictura este arta de a transmite o stare, un sentiment, un mesaj, cu ajutorul culorilor, punctelor, liniilor, formelor etc.

Pictură rupestră (pe perete) din peştera La Marche, Franţa

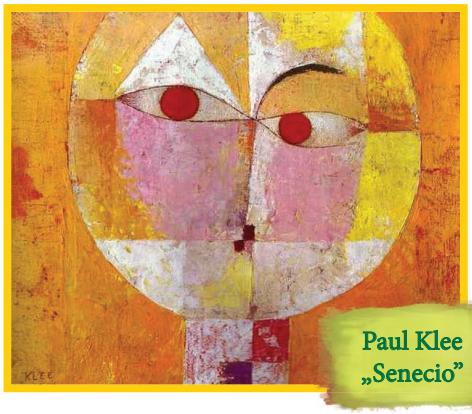

Paul Klee „Senecio”

Genurile picturii

peisajul

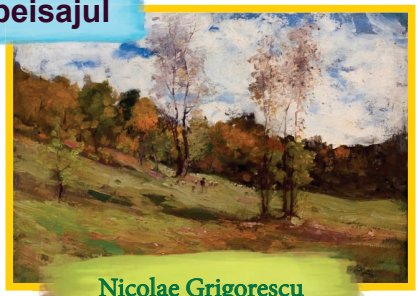

Nicolae Grigorescu „Peisaj la Posada”

portretul

Nicolae Tonitza „Fata pădurarului”

natura statică

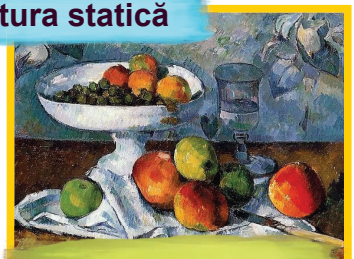

Paul Cézanne „Natura moartă cu mere”

compoziția

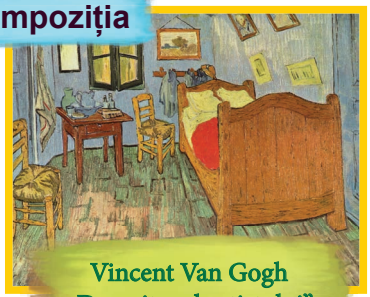

Vincent Van Gogh „Dormitorul artistului”

Pe ce se poate picta?

Se poate picta pe: hârtie, carton, lemn, sticlă, piatră, perete, unele dintre acestea preparate special cu anumite ***grunduri***.

grund = strat de vopsea albă cu care se acoperă pânza, cartonul, lemnul sau panoul peste care se pictează

Cu ce se poate picta?

Aveți nevoie de cele mai bune ustensile (pensule de diferite grosimi, cuțite de paletă) și materiale (culori de apă: guașe, tempera, acuarele, acrilice și culori de ulei).

① pensule

② cuțite de paletă

SCULPTURA sau FRUMOSUL TRIDIMENSIONAL

„Statuile sunt ocazii ale meditației.”

Constantin Brâncuși

Ce sunt sculpturile?

Sculpturile definesc exprimarea gândurilor și sentimentelor noastre. Acestea sunt imagini tridimensionale (au înălțime, lățime și adâncime) și sunt realizate din materiale solide: piatră, metal, lemn, fildeș, lut etc.

Sculpturile se realizează cu mintea, cu ochii și cu mâinile.

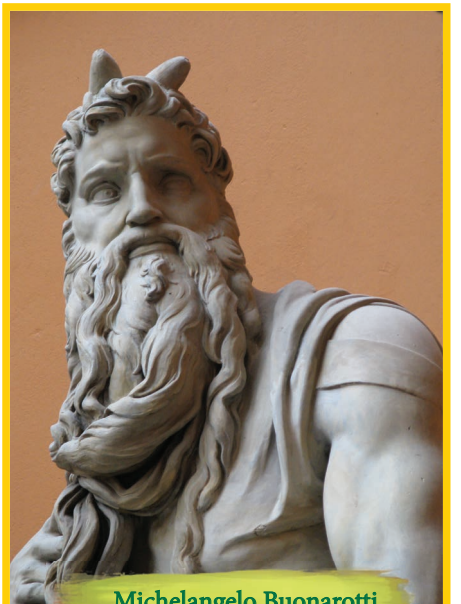

Michelangelo Buonarotti
„Moise”

Cu ce și cum se realizează sculpturile?

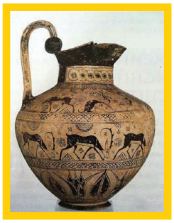

Sculpturile se realizează cu: dalta, cuțitul, ciocanul (de diferite mărimi), prin modelare și cioplire.

ARHITECTURA

Ce este arhitectura?

„Arhitectura este sculptura locuită.”

Constantin Brâncuși

Arhitectura este știința și arta de a proiecta și de a construi clădiri.

Ateneul Român

Cu ce se proiectează planurile?

Arhitectul realizează planul, macheta construcției, cu ajutorul următoarelor instrumente: rigle, echere, compas, șabloane, ***rotringuri***, cartoane speciale.

Antoni Gaudí
„Sagrada Família”

rotring = stilou cu vârf tubular, de diferite diametre, utilizat la desenul (tehnic) în tuș

Din ce materiale se realizează o clădire?

O clădire se realizează din: piatră, beton, lemn, metal, sticlă etc.

GRAFICA

Ce este grafica?

Grafica este arta scrisului, a desenului artistic și tehnic, arta de a ilustra cărți și de a executa afișe, postere etc.

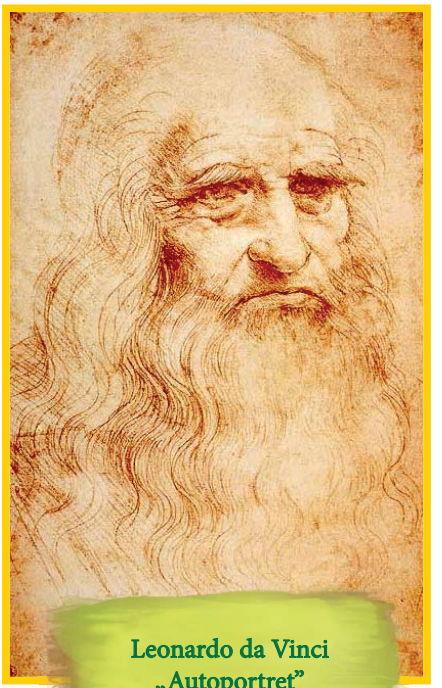

Leonardo da Vinci
„Autoportret”

Cu ce și pe ce se pot realiza afișele și grafica de carte?

Afișele și grafica de carte se pot realiza cu tuș, pasteluri, creioane, acuarele pe carton, hârtie, perete etc.

Datorită avansării tehnologiei informaționale și computerizate, au luat naștere și s-au dezvoltat noi genuri, cum ar fi grafica pe calculator.

Grafica pe calculator

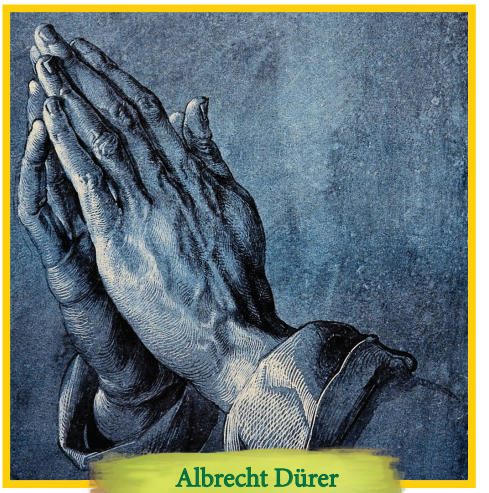

Albrecht Dürer
„Mâinile în rugăciune”

ARTELE DECORATIVE

Arta decorativă, apărută din necesitatea omului de a-și înfrumuseța viața, este cea mai veche manifestare artistică.

Obiectele utile înfrumusețate au devenit cu timpul obiecte de artă.

Genurile artelor decorative

ceramica

tapiseria

bijuteriile

designul vestimentar

sticla

tapiserie = 1. țesătură decorativă din lână sau din mătase înfățișând subiecte diverse sau teme alegorice, lucrată manual sau la război și folosită mai ales la împodobirea pereților sau a unor mobile. 2. Lucru de mână cusut pe o canava cu lână, cu mătase, cu fir. ♦ Tehnica și arta executării unor asemenea țesături.

De-a lungul istoriei, arta a purtat diferite denumiri delimitate pe intervale de timp și regiuni geografice: arta antică, mesopotamiană, romanică, gotică, bizantină, Renașterea, Barocul, Impresionismul, arta abstractă, arta modernă, arta contemporană.

Spațiul plastic

Fiecare ramură a artelor plastice prezentată mai sus are un spațiu plastic specific: spațiul pictural, tridimensional, arhitectural.

Creatorul transmite în acest spațiu o stare, un gând, un mesaj, viziunea proprie, cu ajutorul instrumentelor și materialelor care aparțin diferitelor ramuri ale artei.

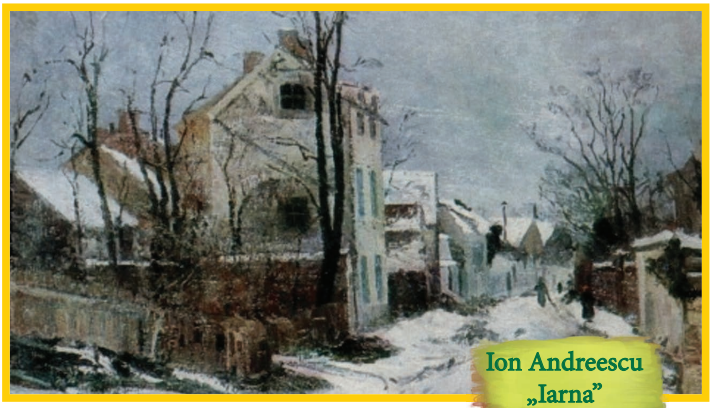

Ion Andreescu „Iarna”

Portretul lui Traian

Turnul din Pisa

1) Care sunt ramurile artelor plastice?
2) Pe ce suporturi se poate picta?
3) Pe ce obiecte din casa ta s-au folosit artele decorative?

2. ELEMENTE DE LIMBAJ PLASTIC

Ce este limbajul plastic?

Așa cum ne folosim în literatură de cuvinte și de semne ortografice, în matematică de cifre și de semne, în pictură ne exprimăm, comunicăm (ideile, mesajele) cu ajutorul elementelor de limbaj plastic (linia, forma bidimensională și tridimensională, punctul, pata, culoarea, valoarea).

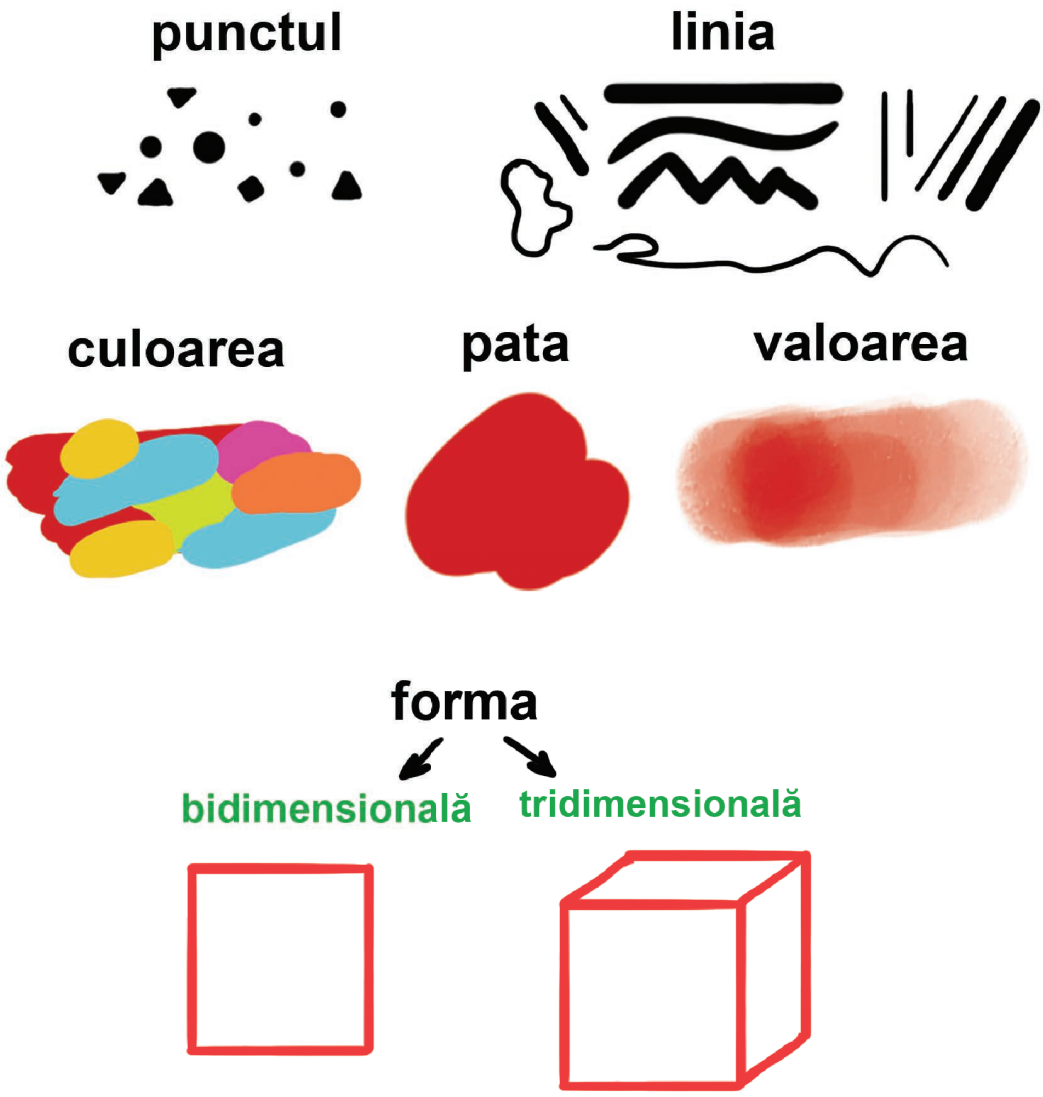

2.1. PUNCTUL

Ce este punctul?

Punctul este o formă minusculă, fiind cunoscut ca semn plastic prin care se pot reda stelele, ochii, păsările, florile de câmp etc. și ca element decorativ (alături de linie).

În pictură, punctele se obțin prin folosirea mai multor procedee: pulverizare, stropire, amprentă etc.

Amprenta este urma lăsată de un obiect pe o suprafață. Punctele pot fi realizate cu ajutorul pensulei, creionului, peniței, cu degetul.

Prin modul în care sunt așezate, punctele pot sugera într-o lucrare volumul și mișcarea, spațiul (puncte mai mari în apropiere și mai mici în depărtare), dar și ordinea, dezordinea, aglomerarea.

Punctul a devenit elementul de bază al curentului neoimpresionist, care poartă numele de pointillism (din fr. *le point* = punct).

Prin divizarea culorii locale a unei suprafețe în mici tușe punctiforme, Georges Seurat și Paul Signac au redat atmosfera plină de culoare în lucrările lor și au realizat un pas important spre arta modernă.

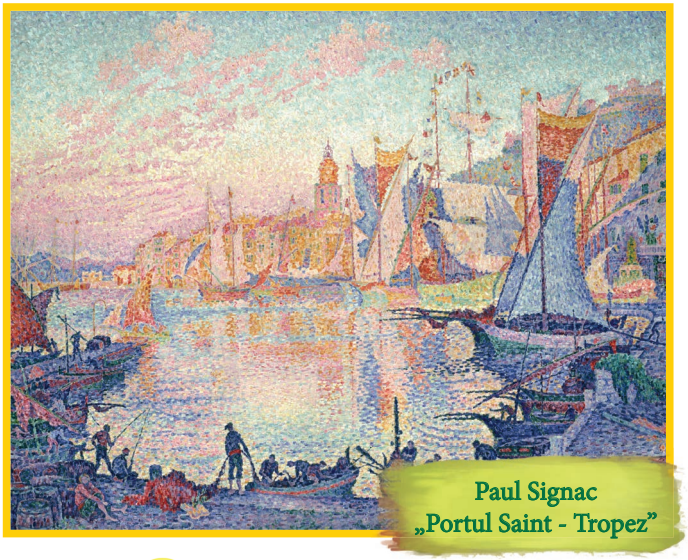

Paul Signac
„Portul Saint - Tropez”

Pictorul român Nicolae Tonitza a redat bucuria și inocența copiilor din tablourile sale, folosind punctele pentru reprezentarea ochilor.

Nicolae Tonitza
„Chip de copil”

Exerciții-joc

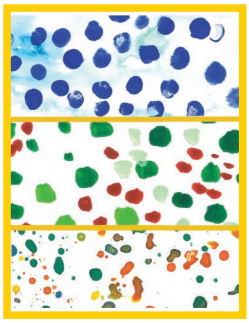

1. Realizați câteva exerciții de obținere a punctelor, prin stropire și amprentă (cu pensula, degetul, penița).

2. Puneți pe planșă (coală) 3 puncte foarte mari, realizate prin amprentă cu pensulă mare. Decorați-le cu puncte de diferite forme, obținute prin stropire, presare, amprentă etc.

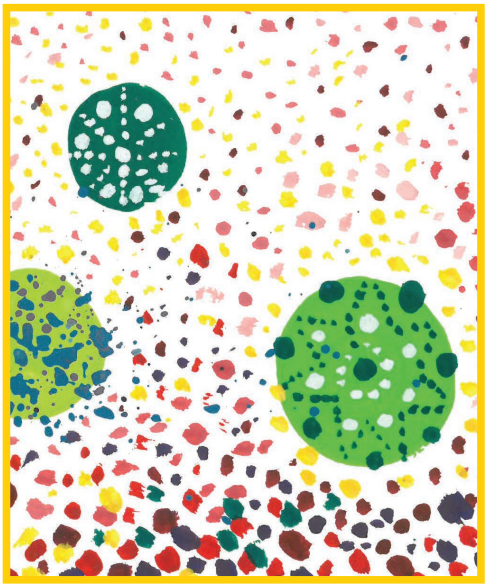

Pe fond/ spațiul dintre puncte puteți reda efectul de spațialitate cu ajutorul punctelor mari în apropiere și cu ajutorul punctelor mici în depărtare.

1) Enumeră procedeele prin care se pot obține punctele în pictură.
2) Cum putem sugera spațiul prin puncte?
3) Cum se numește mișcarea artistică neoimpresionistă care a folosit punctul ca element de bază al exprimării artistice? Care sunt reprezentanții de seamă?

2.2. LINIA

Cum începi să desenezi şi să pictezi?

Te folosești mai întâi de magia liniei.

Ce este linia?

Punctul în mișcare formează linia.

Linia este un mijloc de exprimare, un mijloc de comunicare a afectivității și inteligenței umane.

Artă rupestră
Lascaux, Franța

Paul Klee, pictor de origine elvețiană (1879-1940), definește linia ca mijloc de exprimare a omului în general. El a folosit în compozițiile sale plastice, în mod special, linia ca simbol al mișcării, alături de punct, formă și culoare.

În diferitele ei ipostaze, linia poate fi:

1. după grosime
   - subțire
   - medie
   - groasă
2. după poziție
   - orizontală
   - verticală
   - oblică
3. după direcție/ formă
   - curbă
   - dreaptă
   - frântă

Paul Klee
„Poveste à la Hoffmann”

Cum putem să transmitem un sentiment cu ajutorul liniilor?

„Liniile sunt în sine pasive și active.”
Paul Klee

Expresivitățile liniilor, ca sens și formă, pot fi diferite.

Ca sens:

Piet Mondrian
„Compoziția 6”

Linia orizontală exprimă calm, spațiu deschis, liniște.

Linia verticală exprimă măreție, echilibru, înălțare, noblețe, spiritualitate.

Linia oblică exprimă dinamism, viață, mișcare, agitație.

Linia curbă exprimă mișcare, dinamism, armonie.

Ca formă:

Wassily Kandinsky
„Compoziția VIII”

Linia dispusă în cercuri (spirală) exprimă ritm, evoluție, dezvoltare.

Linia difuză (subțire) exprimă plutire, transparență.

Linia frântă exprimă ritm, mișcare puternică, agitație.

Linia groasă redă apropierea, umbra.

Linia modulată este o linie continuă care nu are aceeași grosime pe tot parcursul ei, exprimă armonie, mișcare, viață.

Joc de creativitate – „Dansul liniilor”

1. Pentru început vă propun să trasați mai multe linii (grupuri de linii) orizontale, verticale, oblice, curbe, subțiri și groase, continue, întrerupte, cu o pensulă de bună calitate, folosind guașe sau tempera, pe un fond alb sau negru.

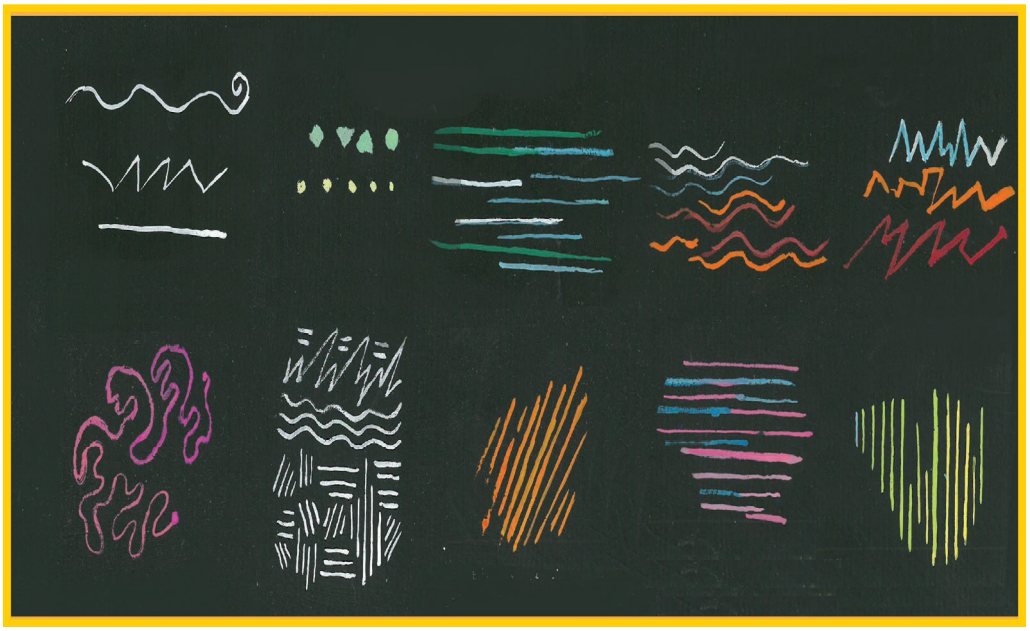

2. Selectați tipurile de linii care sugerează mișcare și redați acest efect. Același exercițiu puteți să-l realizați cu liniile care sugerează echilibrul, liniștea.

1) Cum se numește pictorul care s-a ocupat în mod special de expresivitatea liniei?

2) Care sunt tipurile de linie ce exprimă mișcarea?

2.3. PATA

Ce este pata?

Alături de linie, punct, formă, pata de culoare (cromatică) este un element de limbaj dominant în artele plastice (în pictură, artele decorative, grafică, mai puțin în sculptură și arhitectură).

Pe suport, pata de culoare poate fi așternută în diferite moduri, folosind instrumente cât mai variate, astfel:

- prin stropire, cădere, presare cu pensula rezultă **pata spontană, întâmplătoare.**
- așezată cu pensula/ cuțitul de paletă, într-un anumit sens, rezultă **pata dirijată**.

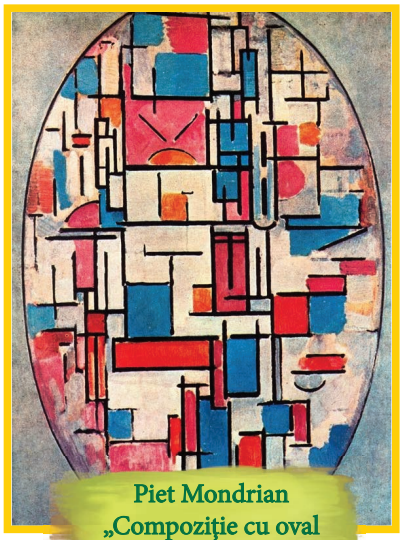

Piet Mondrian
„Compoziție cu oval
în spații colorate”

În artele plastice sunt cunoscute și întrebuințate petele picturale și decorative.

Pata decorativă se obține atunci când culoarea este bine întinsă pe foaie de hârtie, pânză etc.

Pata picturală se realizează cu o pensulă mai mare (nr. 10, nr. 14), folosind cât mai multe amestecuri cromatice (tonuri, nuanțe).

Urma lăsată de pensulă pe suprafața foii/ pânzei este vizibilă.

Pierre-Auguste Renoir
„În grădină la Montmartre”

Joc de creativitate – „Frumoase pete”

Multe imagini frumoase sunt ascunse într-o pată de culoare.

Luați o foaie de hârtie și lăsați să curgă câteva picături de culoare pe ea (chiar în mijlocul suprafeței).

Din aceste picături colorate puteți obține **pete expresive** prin suprapunerea altei foi de hârtie, prin presare și uneori prin deplasare.

Petele devin farmec pentru privire, devin picturi, dacă voi le veți completa, veți adăuga, acolo unde considerați necesar, câteva linii, puncte, forme și de fiecare dată alte pete adăugate cu pensula.

2.4. FORMA BI ȘI TRIDIMENSIONALĂ

Ce este forma?

Forma este înfățișarea vizibilă a obiectelor materiale.

Dacă privim în jurul nostru, toate obiectele, ființele, lucrurile au o formă specifică. Oricât de înrudite ar fi, deosebirea dintre ele se face mai ales prin formă, prin aspectul exterior.

În artele plastice, forma are două ipostaze:

► **forma cu două dimensiuni/ plană (bidimensională - lungime și lățime).**

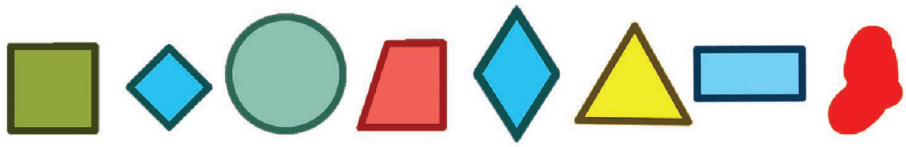

Forma plană este desenată pe o suprafață bidimensională (cu lungime și lățime), pe pânză, pe zid, pe carton, pe sticlă etc.

Petele de culoare devin la rândul lor forme (spontane, dirijate). Acestea ajută la transmiterea unor idei și sentimente, alături de celelalte elemente de limbaj plastic.

Formele plane au anumite expresivități, pornind de la liniile care le compun:

- **pătratul/ dreptunghiul** – exprimă echilibru și stabilitate;
- **triunghiul** – exprimă violență, agresivitate, mișcare lentă;
- **cercul/ ovalul** – exprimă delicatețe, mobilitate, perfecțiune, senzația de ușor.

► **forma cu trei dimensiuni (tridimensională - cu lungime, lățime și înălțime)**

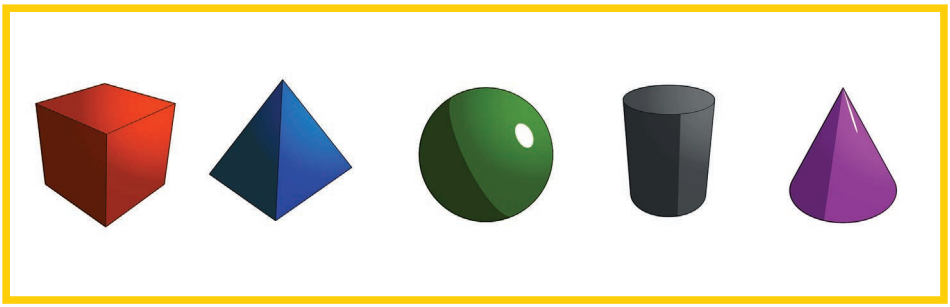

Forma tridimensională (cu lungime, lățime și înălțime) este un volum. Prin dezvoltarea și combinarea formelor spațiale simple, au rezultat forme complexe, pe care le observăm în jurul nostru: clădiri, sculpturi, obiecte decorative etc.

Joc de creativitate – „Mirajul dintre linii"

Trecerea de la o **linie inexpresivă** către o **linie expresivă** este indiciul unei transformări calitative în gândire. Aceasta se realizează treptat, pe baza diferitelor **exerciții-joc**.

Ia o foaie de hârtie și un creion foarte bine ascuțit și trasează o linie continuă, plecând de la un punct. Fără să ridici creionul de pe foaie, vei trasa spre dreapta, spre stânga, în sus, în jos și din nou dreapta, stânga etc., prin repetate suprapuneri.

Vei observa că au luat naștere diferite forme bidimensionale, dar ele pot deveni și cu trei dimensiuni.

Privindu-le cu atenție, vei descoperi că sunt asemănătoare cu imagini din mediul înconjurător: pești, fluturi, flori, păsări, obiecte etc.

Le vei contura cu o linie continuă mai groasă și vei adăuga la fiecare formă descoperită, prin repetiție, alternanță, tot ce crezi că îi va da expresivitate (atât în interiorul formei cât și în afara ei), puncte, linii, forme mai mici sau mai mari.

repetiție = repetarea unui element de limbaj plastic sau a unui motiv decorativ

alternanță = succesiune de cel puțin două elemente diferite ca formă, mărime, culoare și poziție

2.5. CULOAREA

Ce este culoarea?

Culoarea există în natură cu toată complexitatea sa de tonuri și este întipărită adânc în memoria ochiului uman. Ea este modificată de variațiile de intensitate ale luminii, acest fenomen petrecându-se pe toate obiectele din natură (la lumină și la umbră).

Claude Monet (1840 - 1926), pictor francez impresionist, a surprins în seria de tablouri „Catedrala din Rouen” modul în care intensitatea luminii schimbă tonurile și nuanțele pe aceeași suprafață. Imaginea a fost redată în diferite momente ale zilei (dimineața, la amiază, în amurg).

Claude Monet
„Catedrala din Rouen”

Culorile existente în natură sunt produse de lumina soarelui, iar cele folosite de pictor sunt produse pe cale chimică și se numesc **culori pigment**.

Isaac Newton (1643 - 1727) a demonstrat că lumina albă a soarelui se descompune în cele șapte culori ale curcubeului: roșu, oranj, galben, verde, albastru, indigo, violet (ROGVAIV).

2.6. VALOAREA

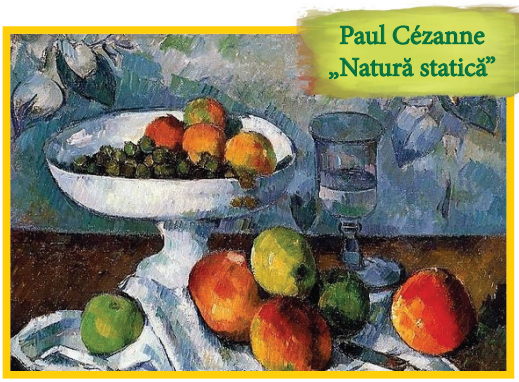

Paul Cézanne
„Natură statică”

Ideile, mesajele pe care le transmite pictorul sunt puse în evidență de intensitatea unei culori, în raport cu spațiul pictural ce conține o diversitate de forme, linii, puncte.

Ce este valoarea?

Valoarea este calitatea culorii prin care deosebim luminozitatea sau întunecimea acesteia.

Valoarea se realizează prin proporția de lumină și umbră pe care o conține un amestec cromatic. Astfel, valoarea intensifică expresivitatea culorilor, nuanțelor pentru a sublinia mesajul transmis.

1) Cum se obțin petele spontane?
2) Care este diferența dintre petele picturale și cele decorative?
3) Cum deosebiți o formă bidimensională față de o formă tridimensională?
4) Privește cu atenție seria de lucrări „Catedrala din Rouen” prezentată pe pagina anterioară.

   Ce îți comunică modul în care pictorul a folosit culorile în fiecare lucrare?
5) Identifică, în lucrarea de alături, componentele imaginii (elementele de limbaj plastic).

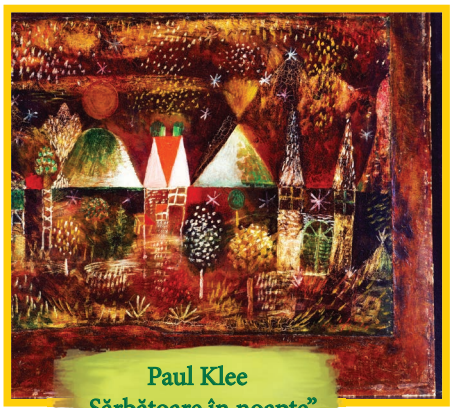

Paul Klee
„Sărbătoare în noapte”

3. EXPOZIȚIE

Cum ajung lucrările într-o expoziție?

O pictură este aleasă dintre multe altele.

Se urmărește în fiecare lucrare:

- să aibă un mesaj;
- execuția tehnică să fie corectă;
- să se încadreze în tema propusă.

După selecționare, lucrarea se încadrează într-o ramă de carton (paspartu) și se etichetează cu titlul și cu numele autorului.

Lucrările se aliniază pe ***simeze***, la aceeași înălțime de la podea.

simeză = panou pe care se așază sau care susține tabloul într-o galerie de pictură; spațiu al unei expoziții sau al unei galerii

Fiecare elev este liber să aleagă din mapa realizată în timpul orelor, două lucrări care îi plac mai mult (una în creion, iar cealaltă în culori) pentru realizarea expoziției de grup.

Expoziția va fi realizată de către profesor şi de către elevi în clasă sau în atelier. Va primi un titlu sugestiv, în funcție de subiectele dominante, culori etc. (ex. „Păşind spre tainele culorilor”, „Micii graficieni”, „Culoare și bucurie”, „Arta copiilor - comunicare și expresivitate” etc.).

4. RECAPITULARE

1) Care sunt principalele ramuri ale artelor plastice?

2) Realizează corespondența între numele fiecărui pictor și lucrarea care îi aparține.

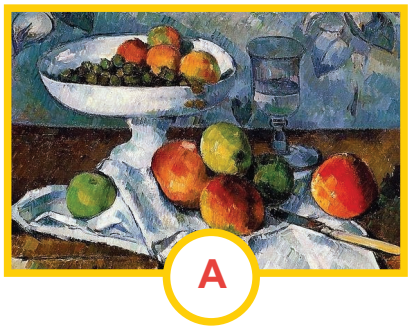

1. Vincent van Gogh

2. Paul Cézanne

3. Nicolae Tonitza

4. Nicolae Grigorescu

5. Pierre-Auguste Renoir

3) Completează enunțurile, folosind noțiunile corespunzătoare.

[ ] este înfățișarea vizibilă a obiectelor materiale.

[ ] dă forma și aspectul unui obiect și sugerează mișcare.

[ ] este o formă minusculă, cunoscut ca semn plastic și ca element decorativ.

Valoarea se realizează prin proporția de lumină și umbră pe care o conține un [ ] cromatic.

4) Desenează 5 tipuri de linii și denumește-le.

5) Observă elementele care compun imaginea de mai jos.

Realizează o schiță după imagine.

Reprezintă detaliat elementele componente ale florii, așa cum sunt ele: forma petalelor, mijlocul florii, frunzele.

Simplifică, geometrizează elementele componente, apoi recompune cu ele forme noi.

Iată un model de rezolvare a exercițiului! Tu ai libertatea de a crea propriul model.

5. EVALUARE

Realizează o lucrare în care să folosești cel puțin două tipuri din fiecare element de limbaj plastic învățat.

Indicații:

Pentru a realiza această compoziție, vei avea ca punct de plecare cuvinte-cheie, care te vor conduce spre un subiect literar.

Exemple de cuvinte-cheie: floare de zăpadă, om de zăpadă, copii.

Aceste cuvinte vă sugerează „Bucuriile iernii”, „Dintr-un fulg de nea iarna ne zâmbește”, „Simfonia iernii”, „Povestea fulgilor de nea” etc.

Poți alege alte cuvinte-cheie, în funcție de anotimpul în care te afli, de textele literare pe care le-ai studiat la disciplina limba și literatura română.

După finalizarea lucrărilor, realizează o expoziție, împreună cu colegii.

Modele

Punctaj:

- Respectarea cerinței
  6 elemente de limbaj plastic x 2 tipuri x 0,5 puncte = 6 puncte
- Reprezentarea cuvintelor-cheie prin elementele din lucrare 1,5 puncte
- Originalitate 1 punct
- Acuratețea lucrării - 0,5 puncte 0,5 puncte

Se acordă un punct din oficiu.

Total puncte = 10

6. CULORILE SPECTRULUI SOLAR – PALETA SOARELUI

Lumina este culoare. Acest lucru l-a demonstrat omul de știință Isaac Newton, intersectând raza de lumină cu o prismă de cristal. Astfel, a obţinut pe un panou alb o fâșie colorată în cele 7 culori ale spectrului solar sau ale curcubeului: roşu, oranj, galben, verde, albastru, indigo şi violet (**ROGVAIV**).

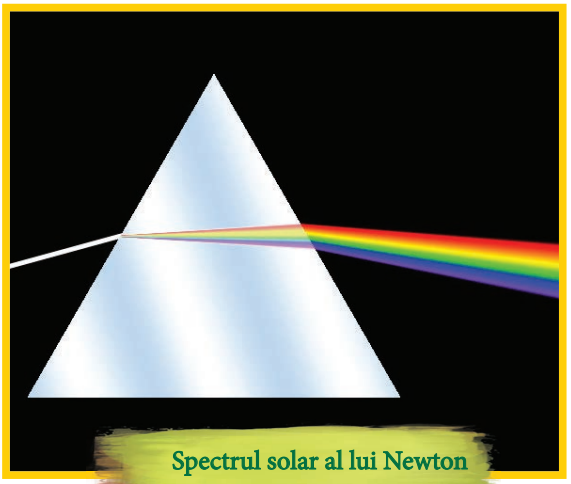

Spectrul solar al lui Newton

O demonstraţie asemănătoare ne oferă natura atunci când, după ploaie, razele soarelui suferă fenomenele de reflexie şi refracție, la întâlnirea cu picăturile de apă (din atmosferă). Astfel, lumina solară se transformă în cele 7 culori ale curcubeului sau paleta soarelui.

Culoarea este proprietatea obiectelor privite în lumină. Dacă nu există lumină, nu există culoare.

7. CLASIFICAREA CULORILOR CONFORM TEORIEI CONSTRUCTIVE DESPRE CULOARE

„Culoarea este viață...lumina creează culorile,
iar culorile sunt copiii luminii.”

(Itten)

În artele plastice (grafică, pictură, arte decorative) se utilizează culorile pigment.

Ce sunt culorile pigment?

Culorile pigment sunt materiale pe care le folosim pentru a picta (tempera, guașe, acrilice, culori în ulei), produse pe cale chimică, în fabrică, din minerale sau substanţe chimice.

De-a lungul timpului, mai mulți pictori au fost preocupați de studiul culorilor: Eugène Delacroix, Cézanne, Vincent van Gogh, Paul Klee. Aceștia au dezvoltat demonstrația lui Newton şi au compus un cerc cromatic din 12 culori.

Johannes Itten, pictor şi profesor de origine germană (1888-1967), este cunoscut și ca autor al cercului culorilor. Acest model de culoare este elaborat pornind de la teoria constructivă a culorii sau gramatica culorii.

Cercul lui Itten

Conform teoriei constructive despre culoare, culorile se clasifică astfel:

- culori primare
- culori binare de gradul 1
- culori binare de gradul 2

Itten a aşezat cele 12 culori pe un cerc. În interiorul cercului se înscriu: un triunghi echilateral pentru culorile primare şi un hexagon pentru culorile binare de gradul 1 (sau secundare).

7.1. CULORILE PRIMARE

De ce se numesc culori primare?

Ele se numesc culori primare pentru că nu pot fi obţinute prin combinația/ amestecul altor culori. Acestea mai poartă denumirea de culori de bază sau culori principale.

Culorile primare sunt: roşu, galben şi albastru. Ele au cel mai înalt grad de strălucire. Din amestecul fizic al acestora, în anumite proporţii, pot fi obţinute celelalte culori.

7.2. CULORILE BINARE DE GRADUL 1

Care sunt culorile binare de gradul 1?

Acestea sunt mirajul întâlnirii dintre două culori primare.

Ţinând cont că cele trei culori (roşu, galben şi albastru) se prezintă ca fiind culori primare, din amestecul fizic al acestora, două câte două, în cantități egale, se obțin culorile binare de gradul 1 (secundare) - oranj, verde, violet.

oranj verde violet

1) Cine a demonstrat transformarea luminii albe (solare) în cele șapte culori ale spectrului?
2) Cine a elaborat teoria constructivă despre culoare?
3) Ce culori se întâlnesc pe paleta noastră pentru a obține oranj? Dar pentru violet și verde?
4) Grupează, pe coloane diferite, culorile primare și culorile secundare: albastru, roșu, verde, violet, galben, oranj.

7.3. CULORILE BINARE DE GRADUL 2

Până acum avem o familie de șase culori (**primare și binare de gradul 1**).

De câte culori mai avem nevoie pentru a ajunge la cercul cromatic al lui Itten? Mai avem nevoie de șase culori, pe care le vom descoperi.

Cum? Amestecând o culoare primară cu vecinele ei secundare din curcubeu (culorile care îi stau în stânga și în dreapta).

Haideți să încercăm să întâlnim culorile vecine și să obținem **culorile binare de gradul 2**.

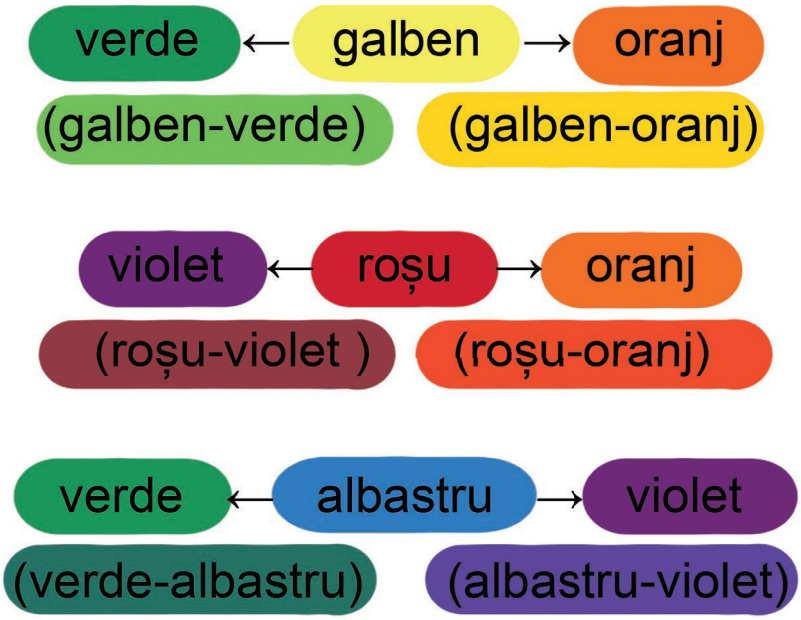

Astfel, în componența unei culori binare de gradul 2 sunt tot două culori primare, dar în cantități diferite, nu egale, așa cum întâlnim în componența culorilor binare de gradul 1.

Culorile binare de gradul 2 sunt niște nuanțe ale culorilor primare. Indigo este tot o nuanță a albastrului, obținută prin amestecul cu violet.

Joc de creativitate – „Culori și forme”

Gândiți-vă ce v-ar plăcea să reprezentați folosindu-vă de cele 12 culori de pe cercul cromatic a lui Itten (un șirag cu mărgele, un trenuleț, un gărduleț decorativ etc.).

Trebuie să aveți 12 forme.

Veți obține treptat prin amestec, plecând de la culorile primare, celelalte culori (binare de gradul 1 și 2).

Pentru început colorați formele în care trebuie să se găsească cele 3 culori primare. Urmează cele binare de gradul 1 și cele de gradul 2, pe care le veți așeza în ordine, urmărind cercul lui Itten.

La final puteți să completați cu o pensulă subțire, cu negru, detalii (alte forme, linii, obiecte) pentru a crea o mică poveste în jurul formelor pictate.

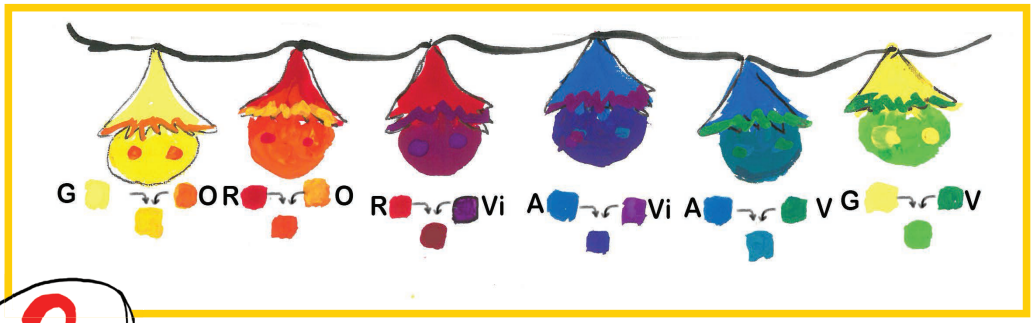

1) Care sunt culorile pe care nu le putem obține prin niciun amestec?
2) Cu cine trebuie amestecată o culoare primară pentru a obține una binară de gradul 2? Dați exemple pentru culorile primare albastru și roșu.
3) Enumerați, în ordine, culorile din cercul lui Itten, începând cu roșu.

7.4. CULORILE CALDE

Dacă privim cu atenție cercul lui Itten, vom observa că se împarte în două zone: în partea dreaptă sunt **culorile calde**, iar în partea stângă **culorile reci**.

Cercul lui Itten

Clasificarea culorilor este convențională, fiind determinată de impresia pe care acestea ne-o produc atunci când le privim: pot sugera căldură sau răceală (efect termodinamic).

Lumina este de obicei caldă, iar umbra este rece.

Dintre cele 3 culori de bază, primare, roșu și galben sunt calde, iar dintre cele secundare, oranjul este cea mai caldă culoare, deoarece este formată din două culori calde (roșu și galben).

Aceste culori dau senzația de căldură, lumină, bucurie.

Vincent van Gogh
„Scaunul”

7.5. CULORILE RECI

Culorile reci sunt albastru, verde și violet.

Cea mai rece culoare este albastru, pentru că nu are în amestec o culoare caldă, așa cum au verde și violet.

Culorile reci produc impresia de depărtare, frig, rece, umbră, dar și de ușor, atunci când sunt în tonuri și nuanțe deschise.

Pentru a crea iluzia de spațiu (depărtare), într-o lucrare, culorile calde vor fi dispuse în prim-plan, în partea de jos, iar culorile reci se vor regăsi mai mult pe obiectele din depărtare.

Claude Monet
„Gara Saint-Lazare”

Joc de creativitate – „Petele au viață”

Puneți pe o foaie numai pete de culori calde sau numai pete de culori reci (la alegere). Cu altă foaie presați petele, ridicați foaia și priviți cu atenție formele obținute. Transformați-le folosindu-vă de imaginație și de culorile opuse celor existente pe foaie (calde sau reci). Utilizați elementele de limbaj plastic învățate.

1) Care culoare este în același timp și caldă şi secundară?

2) **Metoda „Cubul”**

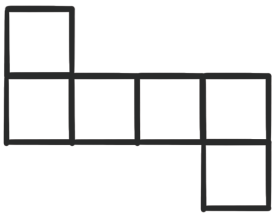

Se desenează un cub desfășurat pe tablă (de la 1 la 6).

Veți forma 6 echipe, iar prin tragere la sorți fiecare echipă va avea un număr. Fiecare echipă va rezolva câte o cerință corespunzătoare numărului pe care l-a extras.

1. **Descrie** cum se obține fiecare culoare secundară.
2. **Compară** lucrările „Floarea soarelui” realizată de Vincent van Gogh și „Vedere asupra orașului Toledo” realizată de El Greco. Ce a dorit să exprime fiecare autor?
3. **Asociază** fiecărei perechi de culori complementare anotimpul care i s-ar potrivi.
4. **Analizează** din punct de vedere cromatic lucrarea „Gara Saint-Lazare” de Claude Monet.
5. **Aplică** pe câteva forme geometrice toate culorile calde (binare de gradul 1 și 2).
6. **Argumentează** de ce verde și violet nu pot fi cele mai reci culori.

7.6. CULORILE COMPLEMENTARE

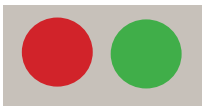
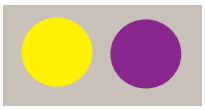

DEX complementar = care întregește un lucru, care completează

Ce completează o culoare?

O culoare completează o altă culoare, pentru a forma împreună baza paletei soarelui (roșu, galben și albastru). Deci, vom avea perechi de culori.

O culoare primară are drept complementară o culoare secundară.

Care este această culoare secundară?

Este cea care le conține pe celelalte două primare:

Culori primare		Culori secundare
ROȘU	→	VERDE (Galben + Albastru)
GALBEN	→	VIOLET (Roșu + Albastru)
ALBASTRU	→	ORANJ (Roșu + Galben)

Culorile complementare se găsesc opuse una celeilalte pe cercul cromatic.

Prin ***juxtapunere***, culorile complementare se scot în evidență una pe alta și se pun în valoare reciproc.

Prin amestec, acestea își pierd din strălucire și din intensitatea cromatică.

DEX juxtapunere = alăturare

Legea complementarității este foarte importantă în artele plastice.

Fiecare pereche de culori complementare poate fi asociată unui anotimp:

Primăvara	Vara	Toamna
↙ ↘	↙ ↘	↙ ↘
ROȘU VERDE	GALBEN VIOLET	ALBASTRU ORANJ

Bucuriile iernii pot fi exprimate prin folosirea tuturor perechilor de culori complementare.

1) Analizează lucrarea de mai jos, urmărind cum și unde s-au folosit perechile de culori complementare.

2) Din ce culori este formată complementara roșului?

3) Ce pereche de culori complementare sugerează anotimpul primăvara?

8. NONCULORILE

Alb și negru sunt numite nonculori, ele nu apar în spectrul solar.

Prin amestecarea albului cu negru în cantități egale se obține **griul neutru**.

Dacă le juxtapunem unei culori, alb și negru au un rol foarte important:

- alb - alăturat unei culori, o intensifică cromatic și o coboară valoric, o închide.
- negru - juxtapus unei culori, o decolorează, o luminează.

Joc de creativitate – „Chipul culorilor prin alb și negru"

Dintre figurile geometrice învățate, alegeți una pe care o veți colora pentru a observa ce se întâmplă dacă ea va fi conturată cu alb și ce se întâmplă dacă va fi conturată cu negru. Veți realiza șase perechi care să conțină aceleași forme așezate la distanță una de cealaltă în așa fel încât să le puteți contura pe fiecare. Veți așeza perechile cum doriți pe planșă și le veți picta în culorile curcubeului (într-o pereche cele două forme vor avea aceeași culoare). După ce le veți contura, veți observa ce se întâmplă cu aceeași culoare când este conturată cu alb și când este conturată cu negru. Dacă doriți, puteți să uniți perechile între ele și să le transformați într-o imagine artistică.

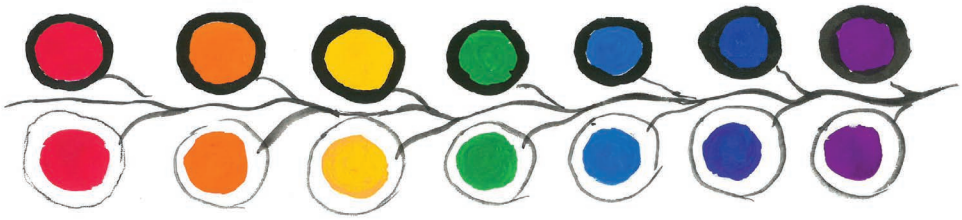

9. RECAPITULARE - EXPOZIȚIE

Pregătiți **mapa cu lucrările** realizate la ultimele trei jocuri de creativitate pentru selecția în urma căreia va fi realizată expoziția.

Fiecare va prezenta colegului de bancă mapa cu lucrările realizate. Acesta va alege două lucrări care îi plac mai mult și va explica (verbal) de ce le-a ales. Lucrarea care a rămas va fi comentată de către elevul care a realizat-o, referindu-se la temă, tehnică, culori, materiale, evidențiind aspectele pe care ar dori să le îmbunătățească. Dintre cele două lucrări selectate de către colegul de bancă, profesorul va alege o lucrare pentru expoziție. După ce aranjați lucrările în paspartu și în expoziție pe perete, veți încerca să dați un titlu expoziției, în funcție de lucrări (exemplu: „**Din tainele culorilor**”, „**Mirajul curcubeului**” etc.).

10. EVALUARE

1) Încercuiește litera corespunzătoare răspunsului corect. 1 punct

Culorile binare de gradul 1 sunt:

a) roșu, galben, verde

b) albastru, violet, roșu

c) indigo, roșu, galben

d) oranj, verde, violet

2) Completează cu denumirea corespunzătoare a culorilor care lipsesc.

roșu + violet = _____

albastru + galben = _____ 0,5 puncte x 4 = 2 puncte

violet = roșu + _____

_____ + galben = oranj

3) Enumeră cele 12 culori de pe cercul cromatic al lui Itten: 4,5 puncte

- primare 0,2 puncte x 3 = 0,6 puncte
- binare de gradul 1 0,3 puncte x 3 = 0,9 puncte
- binare de gradul 2 0,5 puncte x 6 = 3 puncte

4) Care sunt perechile de culori complementare?

0,5 puncte x 3 = 1,5 puncte

Se acordă un punct din oficiu.

Total puncte = 10

UNITATEA 2 – MAGIA CULORILOR

Domenii de conținut

1. Tehnici specifice artelor plastice
2. Noțiuni de cultură artistică
3. Proiecte și evenimente

Conținuturi

1. Amestecuri acromatice
2. Amestecuri cromatice
3. Nuanțe
4. Griuri
5. Efectele emoționale ale acordurilor de culoare
6. Contrastele valorice între lumină și umbră
7. Recapitulare
8. Evaluare
9. Expoziție

Ştefan Luchian
„Maci”

1. AMESTECURI ACROMATICE

Amestecurile acromatice se realizează pe paletă între alb și negru (nonculorile).

Dacă amestecăm alb cu din ce în ce mai mult negru (și invers), vom obţine o scară valorică. Pe această scară vom găsi trepte de griuri necolorate (neutre) sau degradeuri.

Nonculorile și amestecurile acromatice sunt folosite foarte des în grafică (desen, tuș, ***laviu***, gravură), dar și în pictură, alături de culoare.

laviu = tuș diluat cu apă, gravură

Joc de creativitate- „Magicul acromatic"

Creează o formă din natură sau un roboțel din linii și figuri geometrice. Vei umple părțile componente cu griurile (neutre) rezultate din amestecul albului cu negrul.

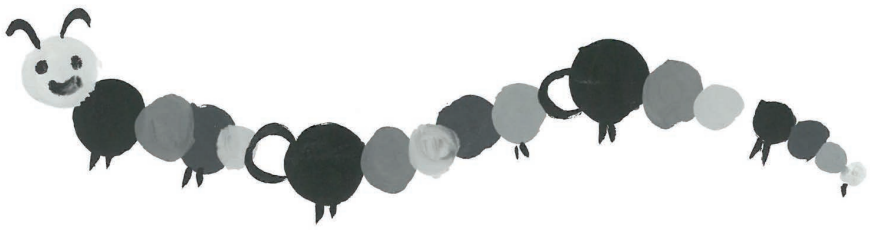

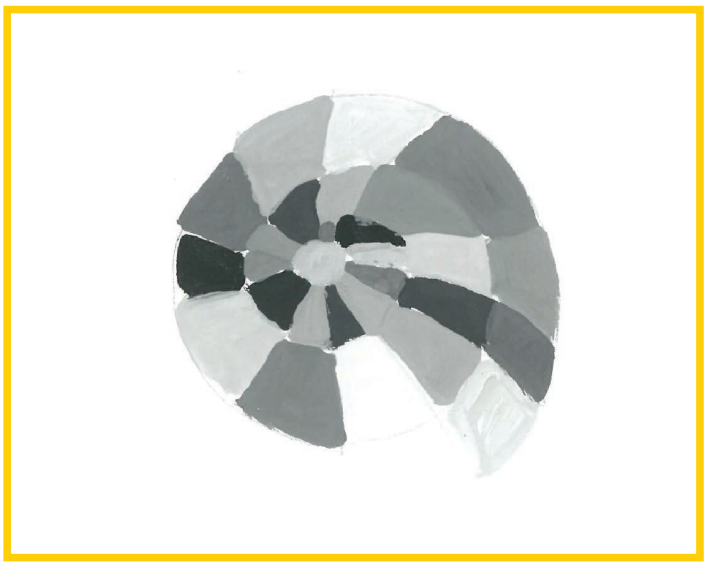

1) Cum se numește amestecul dintre alb și negru?

2) Cum se produce amestecul acromatic?

2. AMESTECURI CROMATICE

Ce este amestecul cromatic?

Amestecul cromatic este procedeul prin care se amestecă o culoare cu alb sau cu negru, două sau mai multe culori, pentru a obține o altă culoare.

De obicei, pentru amestecuri folosim culori de apă (guașă, tempera, acuarelă, acrilice), dar putem folosi și culorile în ulei (pentru diluarea lor se folosesc diluanți speciali).

De-a lungul timpului, artiștii-pictori au căutat diverse tehnici de a se exprima, folosindu-se de diferite amestecuri cromatice și de anumite moduri de a le utiliza în lucrările lor.

Claude Monet
Detaliu din „Nuferii pe apă”

Unii au preferat petele foarte mici, ca niște puncte. Pe acestea le-au folosit impresioniștii (Monet, Manet, Degas etc.), care au făcut să vibreze lumina.

Alții au preferat să folosească pete decorative pe suprafețe mai mari pentru a reda lumina și umbra prin culoare (postimpresioniștii: Cézanne, Gauguin etc.)

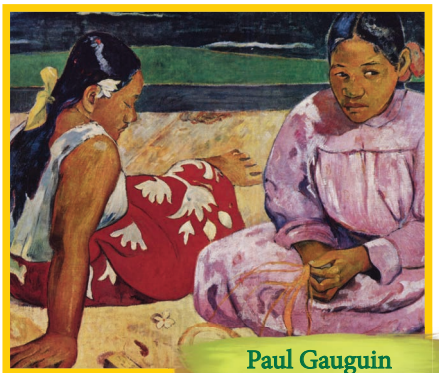

Paul Gauguin
„Femei din Tahiti”

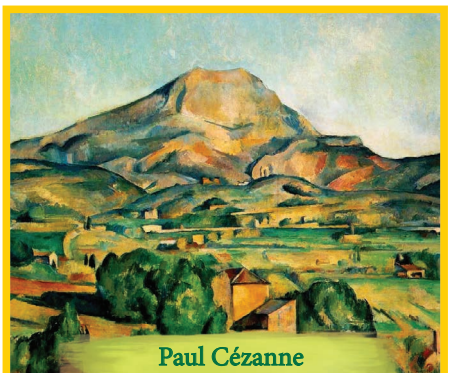

Paul Cézanne
„Muntele Saint-Victoire”

Alți pictori au folosit și folosesc amestecuri cromatice, obținând tonuri, nuanțe și griuri.

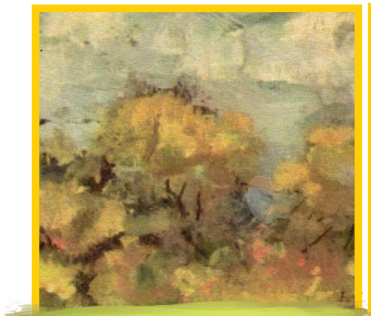

Nicolae Grigorescu
Detaliu din „Bătrână din Brolle”

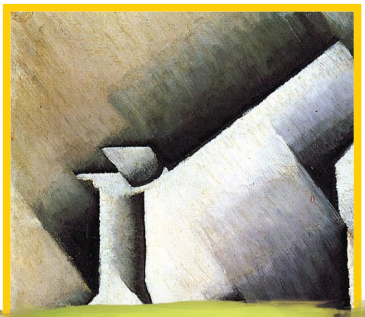

Juan Gris
Detaliu din „Sticle şi cuţit”

Vincent Van Gogh
Detaliu din „Floarea soarelui”

Culorile se amestecă pentru a obține alte culori.

Primul amestec l-am exersat atunci când am obținut culorile binare de gradul 1 și de gradul 2.

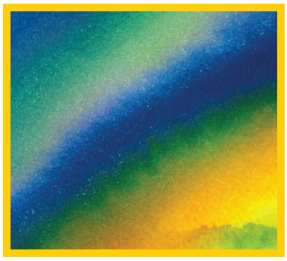

Amestecurile cromatice pot fi:

- **spontane**, atunci când folosim acuarela pe o suprafață umedă, iar amestecul se produce la întâlnirea petelor de culoare, fără a insista cu pensula. Acest procedeu se numește fuzionare.

- **elaborate**, atunci când amestecurile sunt realizate cu ajutorul pensulei și/ sau al cuțitului de paletă, în funcție de tipul de materiale (culori) folosite.

Amestecurile cromatice cu alb și negru

În artele plastice se folosesc amestecurile cromatice cu alb și negru pentru a reda umbra și lumina formelor, a obiectelor, dar și pentru a reda volumul acestora.

Procedeul de a deschide o culoare cu din ce în ce mai mult alb sau de a o închide cu din ce în ce mai mult negru se numește **modelarea culorii**.

Culoarea rezultată în urma amestecului cu alb și negru se numește **ton** (deschis sau închis).

Joc de creativitate – „Combină și pictează”

Alege trei figuri geometrice și o culoare cu care vei lucra. Suprapune cele trei figuri.

Începe să colorezi mai întâi folosind culoarea pură. Apoi, prin alăturare și repetiție, vei adăuga tonurile obținute din amestecul culorii pure cu din ce în ce mai mult alb (**tonurile deschise**).

Același procedeu îl vei aplica și pentru obținerea **tonurilor închise** (amestecul cu negru).

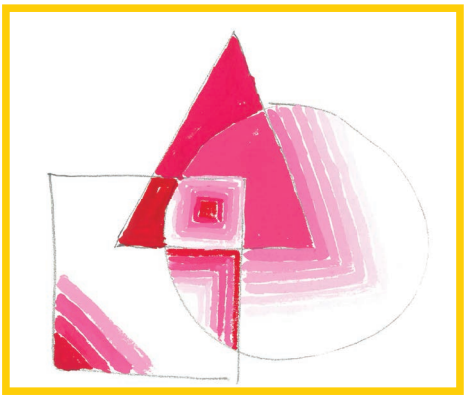

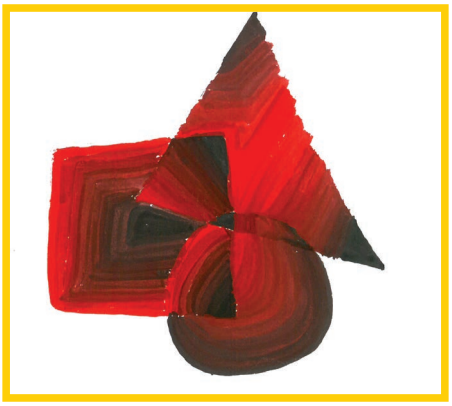

Un alt exercițiu de amestecuri îl poți realiza plecând de la jocul liniei suprapuse. Formele obținute prin suprapunere te vor ajuta să descoperi mediul marin sau altceva.

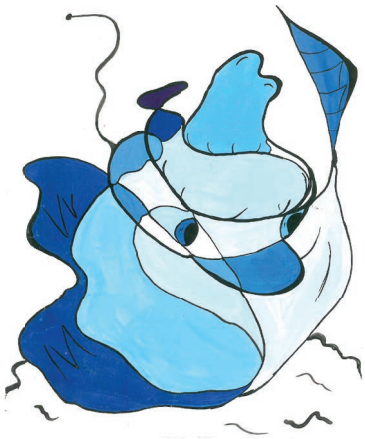

1) De câte tipuri sunt amestecurile cromatice?
2) Câte culori se folosesc pentru a obține amestecuri cromatice?
3) Ce obținem amestecând albastru și alb?
   a) gri neutru b) ton deschis c) ton închis
4) Cum se numește procedeul de a deschide o culoare cu din ce în ce mai mult alb?

3. NUANȚE

Ce sunt nuanțele?

Nuanțele sunt culorile obținute din amestecuri ale culorilor vecine din spectrul cromatic (culorile primare două câte două), astfel:

• amestecând **ROȘU** cu din ce în ce mai mult **GALBEN**, vom obține nuanțe de roșu spre oranj și nuanțe de galben spre oranj;

• amestecând **GALBEN** cu din ce în ce mai mult **ALBASTRU**, se obțin nuanțe de galben spre verde și nuanțe de albastru spre verde;

• amestecând **ROȘU** cu din ce în ce mai mult **ALBASTRU**, rezultă nuanțe de roșu spre violet și nuanțe de albastru spre violet.

Pentru a realiza picturi interesante și atrăgătoare, trebuie să folosești diferite nuanțe.

Nuanțarea culorilor s-a dezvoltat foarte mult în a doua jumătate a secolului al XIX-lea, odată cu apariția impresionismului. Artiștii care aparțin acestei tendințe au redat volumul și efectul de spațialitate, folosind nuanțarea și modelarea culorilor.

Joc de creativitate – „Privește și povestește în imagini, pornind de la figuri geometrice”

Dacă privești cu atenție câteva flori, frunze sau fructe, vei descoperi forme geometrice, de exemplu: mijlocul unei flori poate fi un cerc, oval, hexagon sau triunghi, frunzele se pot încadra în romb, triunghi, oval etc.

Se alege forma și apoi se colorează.

Dacă amesteci roșu cu galben, vei folosi mai întâi o pată mică de roșu pur. În jurul ei vei adăuga nuanțele obținute până vei ajunge la galben pur.

Procedează la fel și cu celelalte amestecuri.

În ce putem transforma imaginea obținută?

Mijlocul florii poate să reprezinte un soare de vară, dacă îi adăugăm și razele obținute din nuanțe.

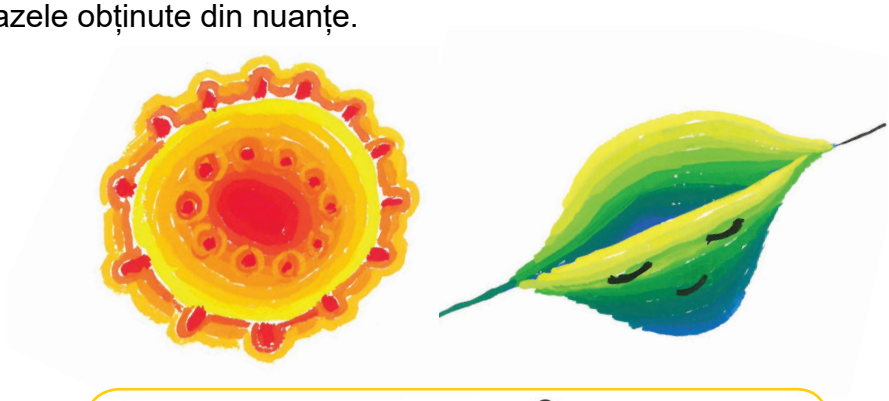

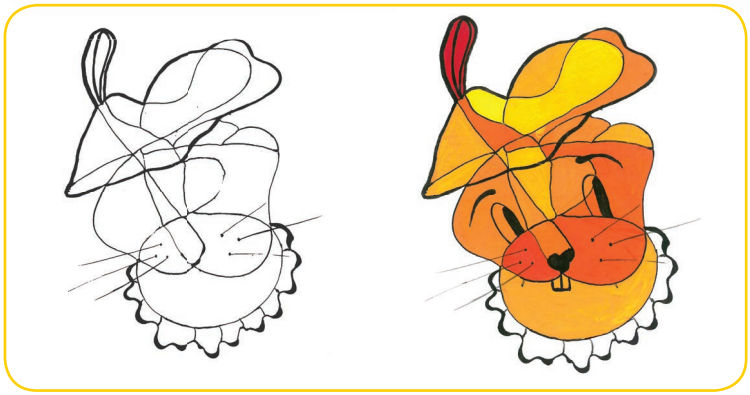

1) Cum se obțin nuanțele de albastru? Dar tonurile de albastru?

2) În cadrul cărui curent artistic s-a dezvoltat foarte mult nuanțarea culorilor?

3) **Metoda Diagrama VENN**

Completează o diagramă ca cea de mai jos, evidențiind diferențele.

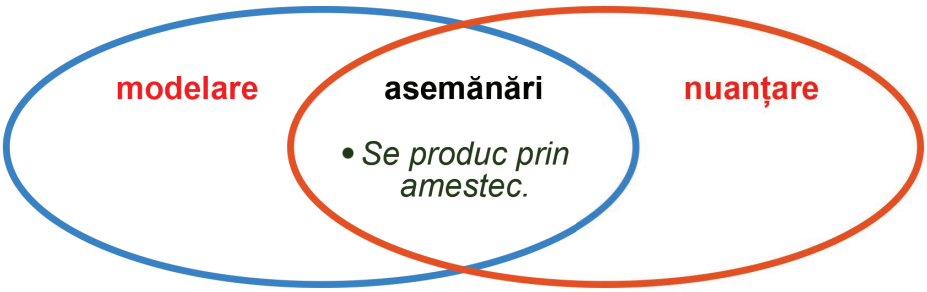

4. GRIURI

Griurile se obțin prin amestecuri. Ele pot fi:

- **griuri neutre**, care se obțin amestecând alb și negru;
- **griuri colorate**, care se obțin prin amestecarea culorilor complementare (câte o pereche) cu alb, astfel: roșu cu verde și alb, schimbând cantitățile mereu (verde mai mult, roșu mai puțin, roșu mai mult, verde mai puțin, întotdeauna alb mai mult);

Este necesar ca amestecul să se realizeze pe paletă (sau pe bucata de hârtie care se folosește pentru amestecul culorilor).

Se obțin griuri tot atât de frumoase, folosind și celelalte două perechi de culori complementare, galben-violet și albastru-oranj.

Acestea sunt foarte apreciate pentru rafinamentul lor.

Joc de creativitate – „Combină și creează în trei etape"

Etapa I

Schiță (joc de linii prin suprapunere)

Se trasează cu creionul o linie continuă, care se va intersecta din când în când, dând naștere unor forme inegale și asimetrice, care împreună constituie o formă totală.

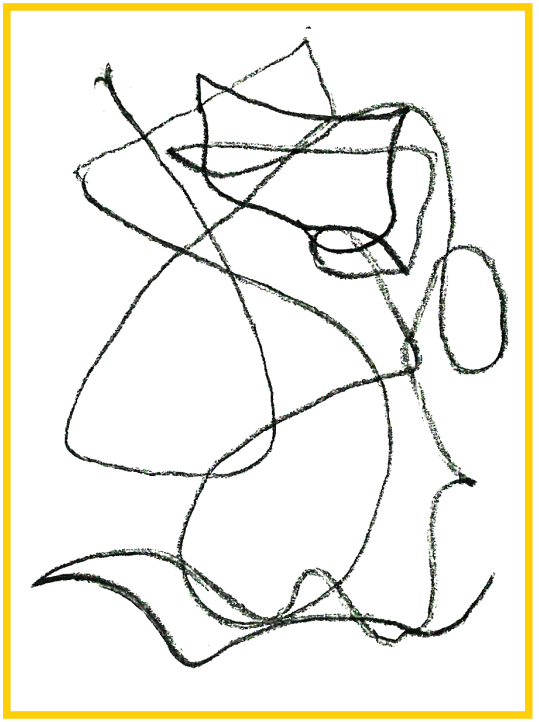

Etapa a II-a

Colorarea formelor obținute prin suprapunerea liniei

Se colorează fiecare formă cu griurile colorate obținute din amestecul de oranj cu albastru și alb, schimbând mereu cantitățile.

Etapa a III-a

Conturarea fiecărei forme cu negru și completarea cu elemente de limbaj plastic pentru a crea o formă nouă

Se va contura fiecare formă în parte, cu negru, folosindu-se pensula cea mai subțire. Forma totală se completează adăugând mici detalii cu negru, în funcție de imaginea cu care o asociezi.

Imaginii finale i se va da un titlu sugestiv, în viziune proprie.

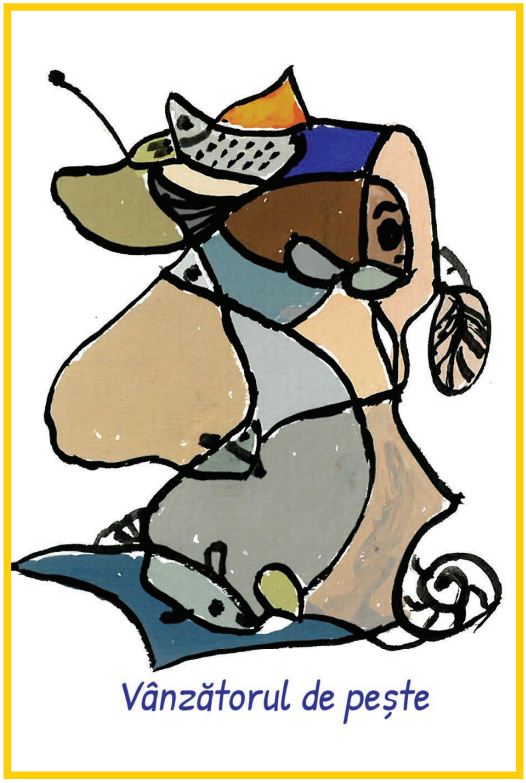

Vânzătorul de pește

Personaje hazlii pictate folosind griuri colorate

ROŞU + VERDE + ALB

MUZICANTUL

GALBEN + VIOLET + ALB

FURNICUȚA EXPLORATOR

ALBASTRU + ORANJ + ALB

COCO

1) Cum se numesc griurile rezultate din amestecarea perechilor de culori complementare cu alb?
2) Ce fel de amestecuri sunt griurile colorate?
3) Ce culoare secundară este complementara culorii roșu?
4) Notează litera A în dreptul enunţurilor adevărate şi litera F în dreptul enunţurilor false.

Amestecul dintre alb și negru se numește amestec cromatic. ☐

Nuanțarea culorilor s-a dezvoltat foarte mult odată cu apariția impresionismului. ☐

Din roșu amestecat cu violet sau cu galben, rezultă nuanțe. ☐

Amestecând verde și alb, obținem un gri colorat. ☐

5) Completând rebusul, vei descoperi pe verticala A-B, denumirea obiectului pe care se amestecă culorile.

1. Tip de amestec produs pe o suprafață umedă, la întâlnirea petelor, atunci când se folosește acuarela
2. Amestecuri între două culori vecine din cercul cromatic
3. Amestecat cu negru, pentru a obține gri necolorat
4. Culoare complementară pentru roșu
5. Griuri rezultate din amestec de roșu, verde și alb; albastru,oranj și alb; galben, violet și alb
6. Procedeul de a deschide o culoare cu din ce în ce mai mult alb

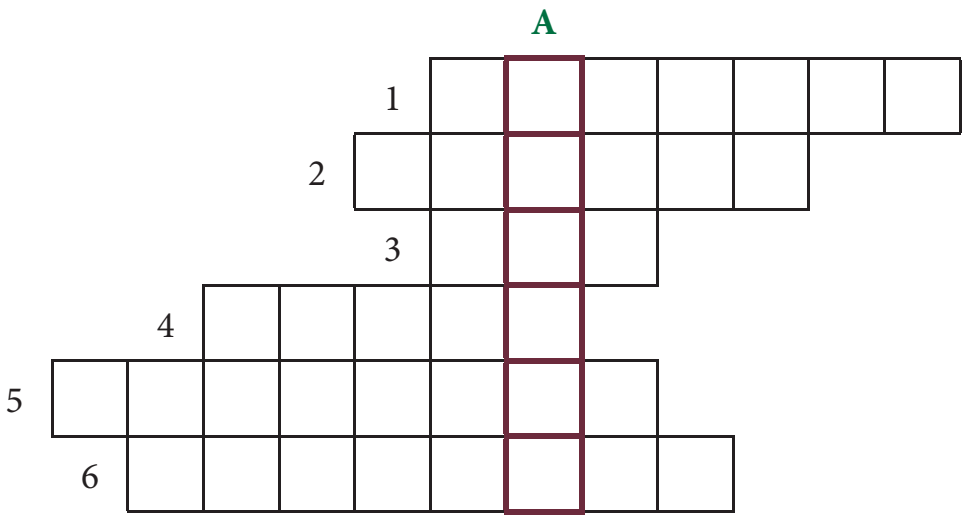

5. EFECTELE EMOȚIONALE ALE ACORDURILOR DE CULOARE

Cum putem să transmitem emoţii într-un tablou?

Într-un tablou putem transmite emoții prin formele, liniile, punctele, dar mai ales prin culorile pe care le folosim. Culorile nu sunt numai pentru a acoperi o suprafață, ele sunt purtătoare ale sentimentelor noastre către privitor.

Artistul, creatorul, de regulă nu folosește într-un tablou toate culorile spectrului. O culoare trebuie să trezească atenția privitorului, să capteze atenția, să povestească. Această culoare care domină trebuie să fie în acord cu celelalte, adică să se armonizeze, să se înțeleagă.

Și cum să se armonizeze? Prin amestecuri cromatice cu alte culori (tonuri și nuanțe) pe care le vom regăsi în tablou.

Culorile au anumite semnificații, care diferă de la un popor la altul:

- **roșu** - crește presiunea sangvină, dă senzația de căldură. Este o culoare caldă, mobilizează și este specifică tipului activ, agresiv, competitiv.
- **oranj** - accelerează pulsațiile inimii. Este o culoare caldă, imprimă o stare de optimism, de veselie, dă impresia de sănătate.
- **galben** - culoare caldă, dă senzația de înviorare. Este cea mai veselă culoare, exprimă spontaneitatea, predispune la comunicare.
- **verde** - culoare rece, odihnitoare, liniștitoare, exprimă concentrare și îndrăzneală.
- **albastru** - culoare rece, exprimă claritate, liniște, iubire, afecțiune.
- **violet** - culoare rece, exprimă melancolie, tristețe.

Nonculorile:

- **negru** - exprimă tristețe, singurătate, înduioșare, doliu, întuneric, mister.
- **alb** - dă senzația de puritate, pace, împăcare, liniște, curățenie, virtute.

Marii pictori au folosit această știință despre culoare (acorduri, dezacorduri, simbolistică), pentru a sugera cât mai bine temele alese în operele lor.

Nicolae Grigorescu a folosit în tabloul „Pescăriță la Granville” o paletă de griuri albăstrui verzui, alb și câteva tonuri închise pentru a sugera umbrele. Atmosfera sugerată în tablou este calmă, de meditație. Albul de pe apă redă zgomotul ritmic al valurilor, care se sparg la mal.

Chiar dacă predomină culorile reci, atmosfera nu este glacială, severă. Nuanțele sunt foarte apropiate și deschise.

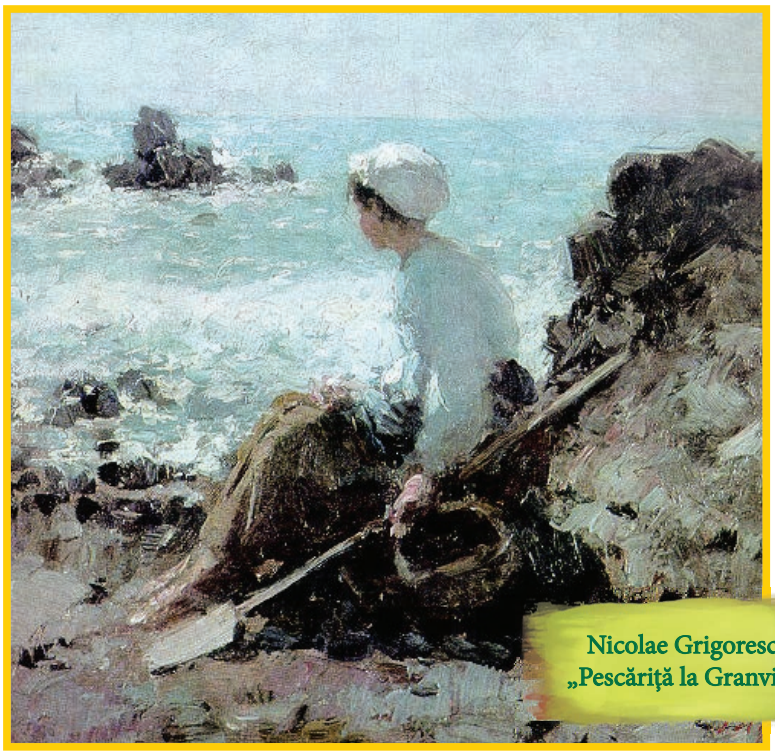

Nicolae Grigorescu
„Pescăriţă la Granville”

Ștefan Luchian a realizat în ultima parte a vieții celebrele tablouri cu flori. Această perioadă a coincis cu suferința provocată de paralizie.

Zbuciumul, tensiunea prin care trecea se observă prin folosirea excesivă a roșului în lucrarea „**Maci**”.

Ștefan Luchian
„Maci”

În arta modernă, unii artiști au folosit aproape toate culorile spectrului în tablourile lor, producând un dezacord cromatic (culorile nu se mai armonizează).

Acest dezacord voit are rolul de a exprima sentimentele artistului, în funcție de subiectul ales (Exemple: teama produsă de război, nemulțumirea față de societatea în care trăiau etc.).

El Greco, pictor spaniol (1541-1614), a redat în tabloul „**Vedere asupra orașului Toledo**” atmosfera apăsătoare de dinaintea furtunii, prin folosirea nuanțelor de albastru, violet și verde închis, străpunse de fulgerele albe de pe cer.

El Greco
„Vedere asupra orașului Toledo”

În funcție de personalitatea fiecărei persoane, aceeași culoare poate avea semnificații diferite. Important este să ne putem transmite trăirile, emoțiile, sentimentele în artă.

Adesea, copiii folosesc în lucrări multe culori, prin care exprimă inocența, bucuria și creativitatea specifice vârstei.

6. CONTRASTELE VALORICE ÎNTRE LUMINĂ ȘI UMBRĂ

Contrastul este o diferenţă, o opoziţie, o deosebire, între două sau mai multe obiecte, forme, stări, fenomene etc.

În jurul nostru observăm aceste diferenţe: zi - noapte, închis - deschis, greu - uşor, cald - rece, mic - mare etc.

În artele plastice se întrebuințează şapte contraste cromatice:

- contrastul culorilor în sine;
- contrastul ***clarobscur*** (închis - deschis);
- contrastul cald - rece;
- contrastul culorilor complementare;
- contrastul simultan şi succesiv;
- contrastul de calitate;
- contrastul de cantitate.

clarobscur = procedeu grafic și pictural de distribuire gradată a luminii și a umbrelor în vederea redării volumelor prin efecte de contrast puternice

Michelangelo da Caravaggio
„Cina din Emmaus”

Pentru a reda atmosfera, volumul obiectelor şi formelor, marii pictori au folosit contrastele dintre lumină şi umbră.

Contrastul dintre lumină şi umbră, numit şi clarobscur a fost folosit cu precădere de pictorii din Renaştere (secolele al XIV-lea, al XV-lea și al XVI-lea) şi din Baroc (secolul al XVII-lea).

Johannes Vermeer
„Dantelăreasa”

Rembrandt van Rijn
„Rembrandt cu soţia sa Saskia”

Contrastul închis - deschis (tot un contrast între lumină şi umbră) este caracterizat de folosirea culorilor deschise pentru lumină şi a celor închise pentru umbră.

Contrastul clarobscur este mai puţin coloristic, specific picturii clasice, dar şi graficii.

Caravaggio (1573-1610) este artistul care a dus la perfecţiune contrastul clarobscur.

Printre pictorii care au folosit acest contrast se numără şi Nicolae Grigorescu, Rembrandt van Rijn, Vincent van Gogh, Jean Vermeer.

7. RECAPITULARE

Metoda „Explozie stelară”

Răspunde la întrebări, analizând lucrarea.

Cine este autorul lucrării?
Ce culori predomină?
Care sunt culorile binare de gradul 2 pe care le observi?
Vincent van Gogh
„Terasa cafenelei noaptea”
Ce fel de amestecuri cromatice s-au folosit?
Cum s-a obținut contrastul culorilor?
De ce consideri că s-au folosit culorile calde?

8. EVALUARE

Schițează un castel al culorilor cu cel puțin 5 turnuri. Vei picta turnurile, folosind modelarea culorii (cu alb și cu negru), nuanțarea și griurile colorate.

Criterii de evaluare:

1) În realizarea schiței, trebuie să se folosească o îmbinare armonioasă a elementelor de limbaj plastic (punct, linie, formă, culoare, valoare). **1 punct x 5 = 5 puncte**

2) Obținerea corectă a tonurilor, a nuanțelor și a griurilor. **1 punct x 3 = 3 puncte**

3) Gradul de finisare a lucrării. **1 punct**

Se acordă un punct din oficiu.

Total puncte = 10

9. EXPOZIȚIE

Pentru realizarea expoziției veți pregăti ultima lucrare „Castelul culorilor”, dar și lucrările realizate în această unitate de învățare, pe parcursul orelor de educație plastică.

Așază lucrările în ordinea realizării lor, astfel încât să poți observa atât evoluția personală, cât și îmbinarea amestecurilor în lucrarea finală.

UNITATEA 3 – MIRAJUL SIMȚURILOR

Domenii de conținut

1. Limbajul plastic
2. Noțiuni de cultură artistică
3. Proiecte și evenimente

Conținuturi

1. Materiale și tehnici de lucru (în prezent și de-a lungul timpului)
2. Desenul în creion, cărbune
3. Pictura în culori de apă. Tratarea picturală
4. Modelajul în lut
5. Activarea simțurilor prin materiale din care sunt făcute obiectele de artă asupra privitorului. Experiențe cu diferite materiale și tehnici
6. Recapitulare
7. Evaluare
8. Expoziție

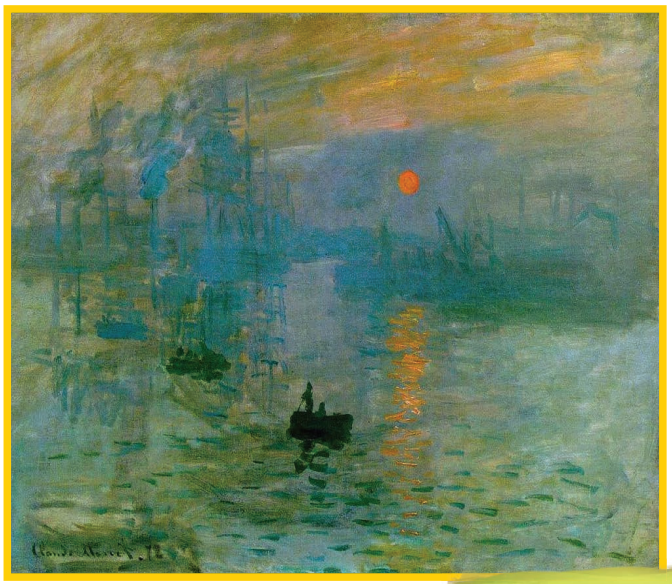

Claude Monet
„Răsărit de soare”

1. MATERIALE ȘI TEHNICI DE LUCRU (ÎN PREZENT ȘI DE-A LUNGUL TIMPULUI)

Arta este un reper al civilizației umane, iar o lucrare (desen, pictură, sculptură) constituie o pagină veritabilă de istorie. Analizând-o, prin modul în care a fost concepută, dar și prin materialele și tehnicile de lucru abordate, putem observa modul de gândire al unui popor, al unei persoane, caracteristicile unei epoci, nivelul de trai etc.

Fiecare ramură a artelor plastice s-a dezvoltat, s-a transformat datorită evoluției umanității și dezvoltării tehnologiei, care au permis inventarea și folosirea materialelor din ce în ce mai performante și a tehnicilor de lucru cât mai variate.

Grafica

Artă a liniei, a desenului, grafica este ramura cea mai veche prin care s-a exprimat omul. Picturile rupestre sunt exemplul cel mai elocvent. Ele există de mai bine de 10.000 de ani. Oamenii desenau cu degetele conturul imaginii și îl colorau cu vopsele obținute prin măcinarea unor roci mai moi. Acestea erau aplicate pe pereții peșterilor cu ajutorul unor bucăți de blană de animal.

Pictură rupestră din Lascaux, Franța

Romanii foloseau desenul incizat/ zgâriat pe o hârtie acoperită cu pigmenți colorați cu ajutorul unui vârf de metal.

Mai târziu, în Renaștere, erau folosite pentru realizarea desenului creta albă, cărbunele, cerneala, penița. Multe desene din această perioadă au fost distruse, ele fiind realizate ca schițe premergătoare pentru opera de artă.

În secolele următoare desenul a căpătat aceeași importanță ca pictura, iar materialele erau diversificate: cretă, cărbune, creion.

La sfârșitul secolului al XVIII-lea, Nicolas Jacques Conté a inventat grafitul (mina de plumb).

În secolul al XX-lea, artele grafice se reînnoiesc, se dezvoltă arta afișului, grafica de carte, banda desenată, desenul asistat de calculator.

Cele mai folosite materiale în grafică sunt: creionul, cărbunele, pastelul. Pastelul, o cretă colorată uscată sau amestecată cu ceară sau ulei (ceracolor), a fost foarte des folosit de către impresioniști, pentru a reda efectele de lumină. După anul 1880 devine tehnica preferată a lui Edgar Degas. În țara noastră, pictorul Ștefan Luchian a ridicat această tehnică la cel mai înalt nivel.

Edgar Degas
„Balerina cu buchet”

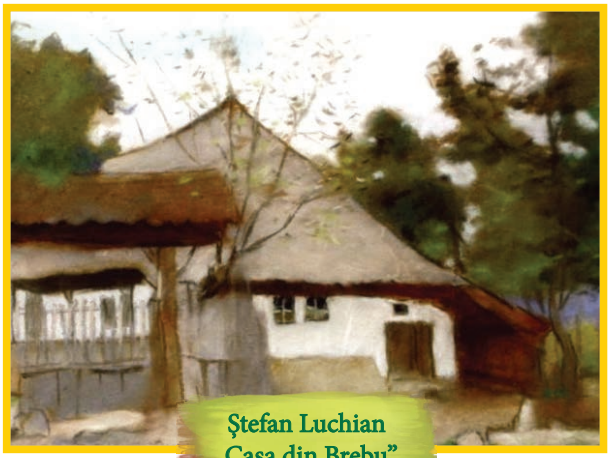

Ştefan Luchian
„Casa din Brebu”

Alte tehnici folosite în grafică de-a lungul timpului sunt: gravura pe metal, litografia (gravura pe piatră) și xilogravura (gravura pe lemn).

gravură = gen al graficii în care imaginea artistică este obținută prin reproducerea după o placă pe a cărei suprafață a fost trasat sau gravat desenul, în adâncime sau în relief.

Pictura

Omul a găsit în natură substanțele (de origine animală sau vegetală) necesare pentru a picta.

La sfârșitul secolului al XIX-lea s-au inventat coloranții sintetici.

Acuarelele, culori care se prezintă sub formă uscată și diluată, sunt pigmenți amestecați cu gumă arabică. Se pictează pe hârtie sau pe carton, iar albul suportului este folosit pentru a sugera tonurile deschise.

Pensulele folosite sunt cele cu vârf rotund, realizate din păr foarte fin, moale. Acuarela se întinde în straturi foarte subțiri, transparente și se caracterizează prin luminozitate.

Cu **tempera și guașa** se poate picta pe suporturi variate: hârtie, carton, mătase, sticlă etc. După uscare, culorile devin mate, opace. În pictura de icoane se folosește tempera amestecată cu emulsie de ou (gălbenuș amestecat cu apă). Prin această tehnică se obțin treceri foarte fine de la un ton de culoare la altul.

Se folosește același tip de pensule ca și la acuarelă. După uscare, tempera se deschide tonal, iar guașa își păstrează strălucirea.

Pictura în ulei este o tehnică perfecționată la începutul secolului al XV-lea de către pictorul flamand Jan van Eyck. Culoarea în ulei este diferită de acuarelă, tempera și guașă, prin uleiul cu care sunt amestecați pigmenții.

Diluarea culorii se face cu un ulei special sau cu alte substanțe (terebentină, esență de petrol). Culorile în ulei permit revenirea asupra picturii, acestea având un grad mai lent de uscare. Se pictează pe pânză întinsă pe șasiu de lemn, pe carton sau panou de lemn, toate acoperite (tratate) cu un strat de grund. Pensulele sunt plate, cu vârf pătrat, subțiri pentru detalii.

Jan van Eyck
„Bărbatul cu turban albastru"

Se folosește și cuțitul de paletă, atunci când se lucrează cu o pastă mai groasă de culoare.

Culorile acrilice sunt o invenție a anilor '30. Acestea sunt rășini sintetice care se usucă mai repede, nu se înnegresc și nu se deschid în timp. Se poate lucra pe orice suport (pânză, carton, hârtie, sticlă, piatră, ziduri). Culoarea acrilică are un grad de uscare foarte rapid, se diluează cu apă, folosindu-se orice tip de pensule.

Sculptura

Una dintre cele mai vechi tehnici este **cioplirea**, adică eliminarea progresivă a materialului până se ajunge la forma gândită, imaginată. Se poate ciopli în marmură, piatră, lemn, os etc.

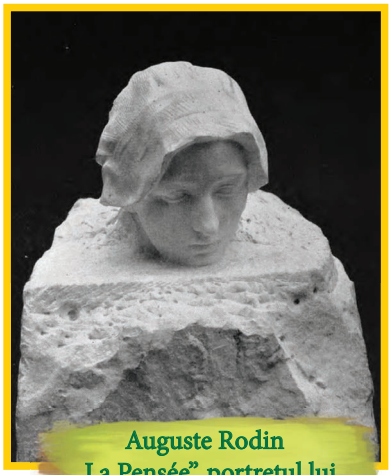
Auguste Rodin
„La Pensée", portretul lui Camille Claudel

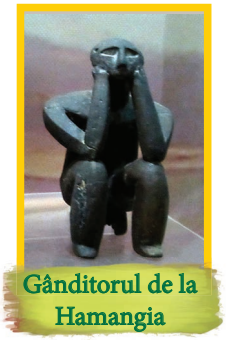
Gânditorul de la Hamangia

Modelajul este la fel de vechi ca cioplirea. Această tehnică se realizează prin adăugarea progresivă a materialului moale în care se lucrează (ceară, lut).

2. DESENUL ÎN CREION, CĂRBUNE

Ce este desenul?

Desenul este reprezentarea grafică a unui obiect printr-o îmbinare de linii – desen artistic – trasate cu mâna liberă. Desenul tehnic este o reprezentare a unor obiecte, clădiri, cu ajutorul instrumentelor de geometrie.

De ce desenăm în creion?

Cu creionul poți să obții acuratețea și precizia liniei. Creioanele pot avea mine diferite (pentru linii foarte subțiri – H1, H2, H3 etc., pentru linii obișnuite – HB, iar pentru linii mai groase – B2, B3, B4 etc.).

Cu creionul poți să construiești forma, să urmărești volumul, planurile, să sugerezi a treia dimensiune (adâncimea). Poți să obții linii de diferite grosimi (linie modelată) și linia modulată (pe parcursul ei nu are aceeași grosime).

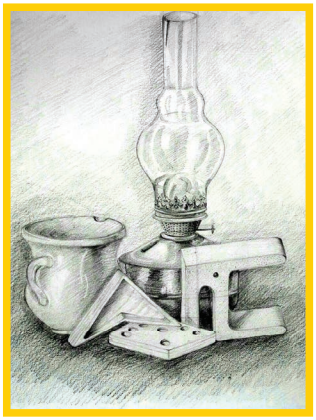

Prin suprapunerea de linii (haşură) se pot obține multe game de griuri.

Ce este haşura?

Haşura este o alăturare de linii, grupuri de linii paralele, egale ca grosime, trasate la aceeași distanță una de alta.

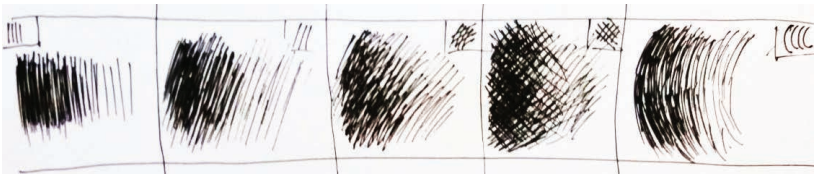

Fiecare obiect se află în fața unei surse de lumină. Cu ajutorul haşurii putem reda lumina și umbra, dar și forma obiectului.

Trecerea ușoară de la lumină la umbră se realizează prin suprapuneri de haşură.

Desenul poate fi realizat și în **cărbune** (un mic băț din lemn carbonizat, ars).

Cel mai bun cărbune se obține din crenguțele din lemn de tei. Cu ajutorul cărbunelui nu se pot obține trecerile fine de la lumină la umbră, specifice creionului.

Pentru a șterge cărbunele se folosește o gumă mai moale din cauciuc sau miez de pâine.

După ce este finalizat, pentru a se menține în timp, desenul în cărbune se tratează cu un fixativ special.

Joc de creativitate – „Copacul Magic"

Încearcă să redai lumina și umbra, imaginându-ți un copac (copacul preferat), care va fi mai întâi schițat în figuri geometrice.

Cum îl vei schița? Tulpina va fi reprezentată de un dreptunghi, iar pentru coroană vei alege o formă care se aseamănă cu structura copacului ales. După ce ai schițat în figuri geometrice copacul, te gândești de unde vine sursa de lumină pe copac (soarele). În partea luminată haşura va fi fină, deschisă, apoi vei trece gradat la partea mai întunecată, la umbră, prin suprapuneri de haşură.

În copacul vostru se vor găsi părți luminate, părți umbrite, dar și intermediare.

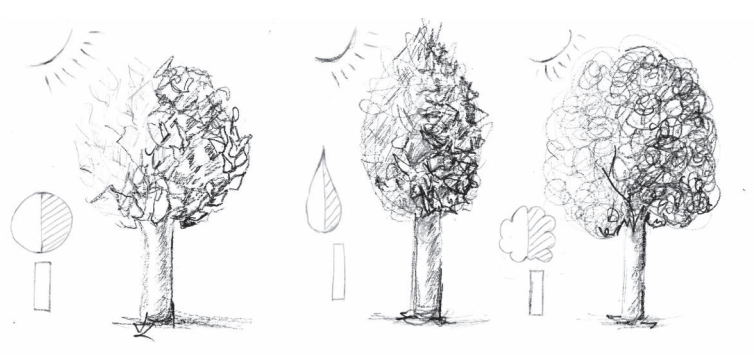

3. PICTURA ÎN CULORI DE APĂ. TRATAREA PICTURALĂ

După cum am observat, pictura în culori de apă cuprinde următoarele tipuri de culori, materiale: acuarelă, guașă, tempera, culori acrilice. Cu ajutorul lor putem obține pe suport pete picturale și pete decorative.

Pata decorativă este o întindere omogenă pe o suprafață, într-un singur ton, fără a fi observate urmele pensulei de suport.

Pata picturală, diferită de cea plată (decorativă), dă viață suprafeței, aduce vibrație. Aceasta se realizează prin:

- tușe, urme vizibile ale pensulei, așezate pe sensul formei.
- valori diferite ale aceleiași culori (vibrație valorică), tonuri.
- nuanțe alăturate (juxtapuse), suprapuse parțial sau prin suprapunere grafică.

Petele picturale pot sugera într-o lucrare dinamism, mișcare, dar și volumul obiectelor, atunci când sunt dispuse pe forma lor.

Dacă modelarea culorii (tonurile) și nuanțarea se realizează direct pe suport sau pe paletă, suprapunerea grafică se realizează în două etape – peste pete plate, decorative se așază puncte, linii, forme, pentru a sugera idei, forme. Această suprapunere se realizează atât în acuarelă (pe suport umed, petele vor fuziona, se va pierde din contur), cât și în tempera, guașă sau culori acrilice.

Paul Klee
„Grădinile Templului”

Modalitățile de suprapunere sunt diverse: cu pensula, șablonul, ștampila, cu hârtia mototolită, prin colaj.

Joc de creativitate – „Frumoase pete”

Vincet van Gogh
„Drum cu chiparoşi”

Realizează un fond decorativ. Tamponează fondul cu o hârtie moale (șervețel) îmbibat în culoare mai deschisă decât fondul. Repetă tamponarea cu o altă culoare și mai deschisă (tonuri deschise). Privește petele cu atenție. Îți vor sugera imagini asemănătoare cu mediul înconjurător.

Schițează cu cea mai fină pensulă, principalele forme, pentru a vă

decide asupra imaginii finale și asupra stilului. Adaugă tot ce consideri că te va ajuta să obții o lucrare reușită.

Poți, de asemenea, să realizezi suprapuneri grafice cu șervețelul, doar pe o suprafață a foii. Vei descoperi alte idei, forme etc.

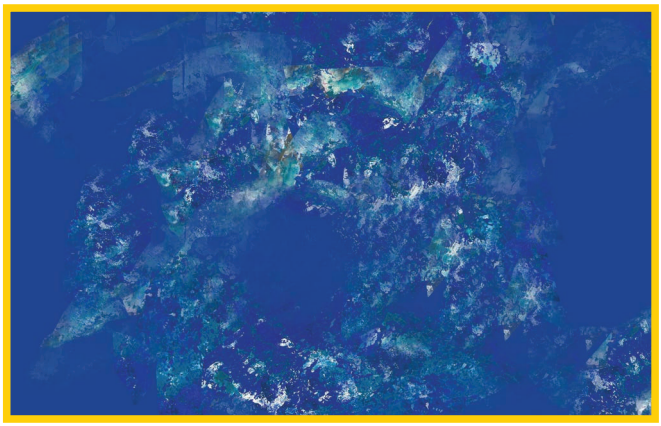

1) Ce materiale sunt folosite pentru pictură?

2) Care sunt cele mai vechi tehnici de lucru în sculptură?

3) Ce este desenul?

4) Cum se realizează petele picturale?

4. MODELAJUL ÎN LUT

Modelarea este una din căile pentru dezvoltarea „inteligenței” mâinilor. Modelarea este un mod de expunere a realității în volume plastice, artistice, cu materiale ușor de prelucrat. Se pot folosi în afară de lut și de plastilină și alte materiale: hârtie (șervețele) transformate în pastă, adăugând apă și puțină făină.

De ce avem nevoie pentru a modela?

Avem nevoie de lut, de planșetă, de ebosoare, de apă și de materiale textile. Ebosoarele sunt instrumente din lemn sau din metal, bine șlefuite, de diferite forme (lopățele, spatule, cuțite). Cu ajutorul lor se poate adăuga sau elimina material, pentru a se ajunge la forma finală a lucrării.

Cum putem modela?

Putem modela prin câteva tehnici de modelare:

- **modelaj prin amprentă** – se păstrează în întregime materialul cu care lucrăm, iar amprenta se realizează cu degetul sau cu un instrument. Această urmă în material se face prin izbire, apăsare, incizie.
- **modelajul prin eliminare** – adică prin decuparea sau prin scobirea în materialul de lucru.
- **modelajul prin adăugare (sau tehnica reliefului)**. La o formă mai mică se adaugă, se completează cu bucăți (volume mici) din același material, cu ebosoarul sau cu degetele, până se ajunge la forma dorită. Se pot construi forme volumetrice simple (sferă, cub, con, piramidă), până la forme complexe (portrete, obiecte, alte forme etc.).

Joc de creativitate – „Mâini făuritoare”

Modelăm un corp geometric din lut (con, sferă etc.). Cum? Prin adăugare și scobire.

În ce îl putem transforma? Sfera – într-o locuință, o mașină, conul – într-un tobogan etc.

ETAPA 1

ETAPA 2

ETAPA 3

5. ACTIVAREA SIMȚURILOR PRIN MATERIALELE DIN CARE SUNT FĂCUTE OBIECTELE DE ARTĂ ASUPRA PRIVITORULUI EXPERIENȚE CU DIFERITE MATERIALE ȘI TEHNICI

Materialele și tehnicile folosite de către artiști, creatori, sunt foarte importante pentru a exprima sentimente, pentru a evidenția ideea pe care au avut-o și au vrut să o transmită.

O pictură realizată în acuarelă creează senzația de catifelare, de sensibilitate, de diafan.

Culorile în ulei folosite sub formă păstoasă, în relief, sugerează forța artistică, mișcarea, curajul.

O sculptură cu suprafețele finisate va impresiona prin grație, prin ideea de alunecare, prin umbra și lumina care se așternpe suprafața respectivă.

O clădire realizată din lemn și piatră va aminti de natură, de viață. Sticla și betonul vor activa impresia, sentimentul de rece, de dur.

Experienţa cu diferite materiale şi tehnici

Pentru dezvoltarea sensibilității gândirii plastice, a gustului estetic și a celui artistic și pentru dezvoltarea acuității vizuale, putem să practicăm exercițiul-joc kim (joc de pipăit pentru perceperea materialității, a texturii unei suprafețe).

Ce poţi să percepi?

Poți să percepi obiectele alunecoase, umede, mătăsoase, aspre etc. Se creează niște senzații tactile și senzații vizuale, care vor fi redate grafic pe foaia de desen.

Pentru a îmbina mai multe materiale și tehnici ai nevoie de obiectul realizat prin modelajul lutului.

Vei picta obiectul (forma inventată, creată) cu ajutorul tonurilor și al nuanțelor, calde și reci, în funcție de destinația sau de amplasarea pe care le-ai gândit pentru obiectul tău.

6. RECAPITULARE

1) Enumeră cinci materiale de lucru folosite de-a lungul timpului în grafică.

2) Completează spațiile libere, alegând termenii potriviți.

apă, culorile în ulei, acuarela, lent

- . . . . . se întinde în straturi foarte subțiri, transparente.
- . . . . . permit revenirea asupra picturii având un grad . . . . . de uscare.
- Culorile acrilice se diluează . . . . .

3) Dă exemplu de patru procedee prin care se pot obține petele picturale.

4) Numește două tehnici de modelare.

5) În maximum patru fraze, descrie diferența dintre desenul în creion și desenul în cărbune.

6) Realizează un fond decorativ cu ce culoare dorești (caldă sau rece). Execută direct cu pensula pe acest fond o spirală completă sau incompletă. Transformă și adaugă ce dorești pentru a explica ce-ți sugerează imaginea (exemplu: anotimpurile, orășelul din vis, un labirint, o călătorie imaginară etc.)

7. EVALUARE

Obiectul realizat la ora de modelaj și pictat va fi introdus într-un spațiu pe care l-ai gândit (exemplu: căsuța - în iarbă, toboganul - în parc etc.). Veți executa acest spațiu din materiale diverse (frunze, cartoane, fire de ață, materiale textile, șervețele pictate etc.).

Fiecare elev va avea pe bancă proiectul propriu.

Evaluarea va consta în realizarea unei fișe de descriere a proiectului.

Indicații pentru realizarea fișei de descriere a proiectului

În fișa de descriere a proiectului vei explica etapele de lucru, vei enumera materialele și tehnicile folosite, vei evidenția expresivitatea culorilor, folosind un limbaj specific artelor plastice.

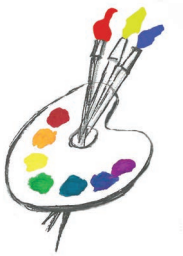

8. EXPOZIȚIE

Metoda „Turul galeriei”

După executarea spațiului pentru obiectul modelat, veți realiza o expoziție într-un spațiu care să permită așezarea proiectelor. Fișa pentru descriere trebuie să fie atașată proiectului.

Fiecare lucrare va fi evaluată de către ceilalți colegi (interevaluare), acordându-i-se un punctaj în funcție de criteriile de mai jos

Criterii de evaluare	Punctaj
Folosirea a cel puțin două tehnici de modelaj	2 puncte
Folosirea unor tonuri și nuanțe calde și reci	2 puncte
Amplasarea obiectului modelat într-un spațiu adecvat	3 puncte
Originalitate	2 puncte

Se acordă un punct din oficiu.

Total puncte = 10

UNITATEA 4 – ARTA ÎN COMPOZIȚIE

Domenii de conținut

1. Compoziția plastică
2. Noțiuni de cultură artistică
3. Proiecte și evenimente

Conținuturi

1. Despre imaginea plastică
   1.1. Imaginea plastică bidimensională, plană
   1.2. Noțiuni de compoziție. Compoziția liberă. Unitatea compoziției
2. Compoziții cu dominantă verticală, orizontală, oblică
3. Organizarea spațiului plastic închis sau deschis prin linie și pată. Centrul de interes
4. Comentariu de artă
5. Vedere de ansamblu asupra istoriei artei universale (periodizare pe continente și milenii)
6. Recapitulare
7. Evaluare
8. Expoziție

Theodor Aman
„Serata-Bal mascat în atelier”

1. DESPRE IMAGINEA PLASTICĂ

1.1. IMAGINEA PLASTICĂ BIDIMENSIONALĂ, PLANĂ

Ce este imaginea plastică?

Imaginea plastică este o formă de reprezentare a unor idei, a realității înconjurătoare, pe baza senzațiilor dobândite cu ajutorul simțurilor. Este o reprezentare plastică a unor obiecte, ființe, peisaje, idei, a unui mesaj etc.

Imaginea plastică bidimensională, plană, este realizată pe o suprafață în același plan cu suprafața suport (hârtie, carton, pânză).

Cu ce se realizează imaginea plastică bidimensională, plană?

Aceasta se realizează cu ajutorul elementelor de limbaj plastic și, bineînțeles, cu materialele de lucru (pensule, culori, hârtie, pânză etc.).

Ce este compoziţia plastică?

Compoziția plastică constă în organizarea relațiilor mai multor elemente de limbaj plastic (puncte, linii, forme, culori), cu anumite semnificații, într-un tot unitar.

Care sunt etapele acestei organizări?

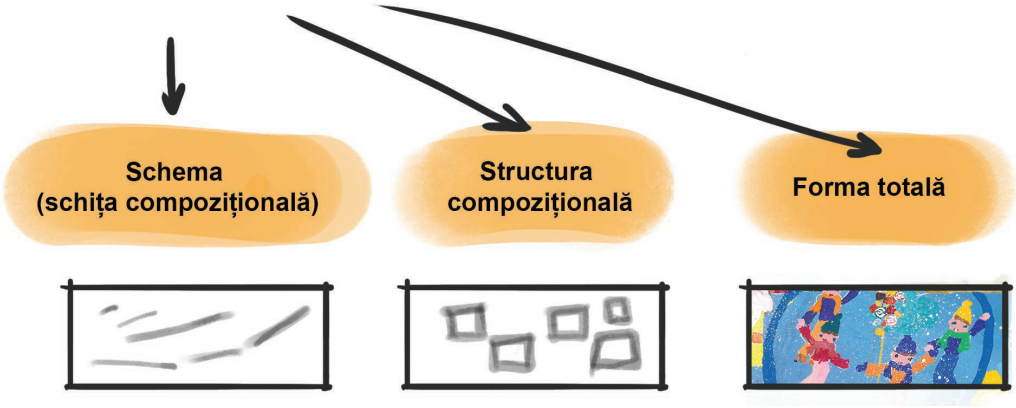

1.2. NOȚIUNI DE COMPOZIȚIE
COMPOZIȚIA LIBERĂ. UNITATEA COMPOZIȚIEI

1) Schema sau schița compozițională realizată în mai multe variante, este o reprezentare din linie și formă a ideii pe care vrei să o transmiți.

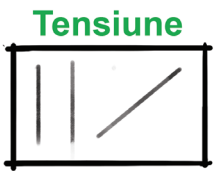

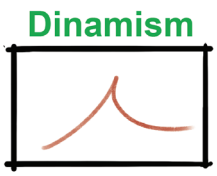

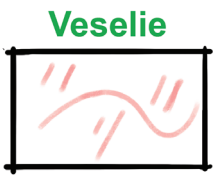

2) Structura compozițională reprezintă o organizare pe fragmente, fixarea spațiilor în care vor fi plasate personajele și obiectele, prin linii sau dreptunghiuri.

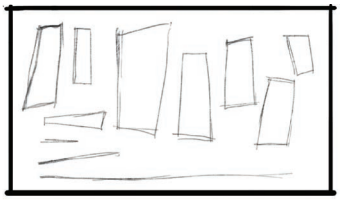

3) Forma totală constă în realizarea detaliilor care dau expresivitate lucrării finale.

Cum se realizează unitatea compoziției?

Unitatea compoziției se realizează prin legătura dintre forme, elemente de limbaj plastic și imaginea totală (ansamblu). Totul se subordonează unității totale a compoziției, care ține de un centru de interes sau de mai multe, de ritmul formelor și al culorilor, de simetrie-asimetrie (se creează un echilibru de forme și culori).

Pentru obținerea unei lucrări echilibrate, o atenție deosebită trebuie acordată distribuirii elementelor plastice pe suprafața tabloului.

Trebuie evitată îngrămădirea unor elemente într-o parte a suprafeței, deoarece se va produce senzația de dezechilibru.

Cum descoperi unitatea lucrării tale?

Privește lucrarea de la distanță, de la cel puțin de patru ori diagonala ei. Astfel se pot observa eventualele dezechilibre date de sensul sau de direcția liniilor, o îngrămădire de forme sau de pete de culoare.

2. COMPOZIȚIA CU DOMINANTĂ VERTICALĂ, ORIZONTALĂ, OBLICĂ

Compoziția poate fi construită pe anumite registre, direcții, care dau expresivitate și amplifică citirea mesajului transmis.

Compoziția pe registre orizontale va sugera stabilitate, echilibru, liniște.

Botticelli
„Primăvara”

Compoziția cu dominantă verticală exprimă înălțarea, dezvoltarea, ordinea.

Ion Andreescu
„Pădurea de fagi vara”

Compoziția în care predomină linia oblică sugerează spațialitatea, dinamismul, mișcarea, depărtarea.

Hans Memling
„Revenirea și triumful lui Hristos”

Exercițiu-joc

Cum poți realiza o compoziție pe diagonală folosind următoarele elemente?

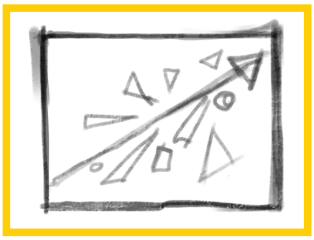

Dar o compoziție pe orizontală folosind linia ondulată care formează trei semicercuri?

Pe măsură ce vei încerca mai multe variante vei găsi cele mai ingenioase soluții.

3. ORGANIZAREA SPAȚIULUI ÎNCHIS SAU DESCHIS PRIN LINIE ȘI PATĂ. CENTRUL DE INTERES

Elementele de limbaj plastic pot sugera spațiul închis sau deschis într-un tablou. Acest spațiu poate fi amplificat într-o imagine, astfel:

- **spațiul închis** poate fi sugerat de concentrarea elementelor spre centrul imaginii, în interiorul ei. Formele, liniile mai accentuate, culorile mai vii sunt îndreptate spre zona centrală.

Leonardo Da Vinci
„Fecioara între stânci”

- **compoziția cu spațiu deschis** îndreaptă privirea spre exteriorul lucrării. Acțiunea se continuă în afara tabloului. Elementele folosite (forme, culori) dau impresia că tabloul este un fragment, un detaliu dintr-o imagine, o poveste care se continuă.

Edgar Degas
„Cursă de gentlemeni înainte de plecare”

Ce este centrul de interes?

Centrul de interes este zona din imagine care îți atrage atenția și care te ajută să înțelegi, să descifrezi mai ușor mesajul imaginii. Acesta se poate găsi în interiorul sau în exteriorul tabloului.

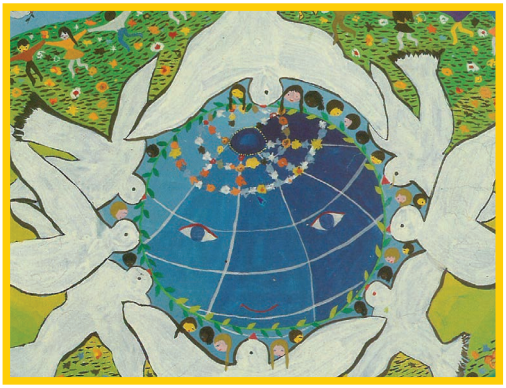

Jean-Honoré Fragonard
„Leagănul”

Centrul de interes poate fi subliniat prin sensurile liniilor, prin poziția unor forme, persoane, prin contrastul cel mai accentuat, prin pata de culoare cea mai strălucitoare, deschisă, închisă, mare, zona cea mai aglomerată, aerisită sau dinamică. Într-o compoziție pot exista unul sau mai multe centre de interes.

Joc de creativitate – „Universul compoziției”

Brainstorming

Imaginează-ți o casă în care ai vrea să locuiești, care să nu semene cu niciuna pe care ai văzut-o. Ce formă ar putea să aibă? Unde ar putea fi amplasată? Vino cu cât mai multe idei și prezintă-le verbal colegilor. Orice idee este acceptată. Alege ideea pe care o

dorești și reprezint-o în următorul joc de creativitate.

Vei realiza astfel o compoziție plastică în care vei folosi toate elementele de limbaj plastic învățate și îi vei da un titlu sugestiv sau chiar mai multe.

1) Ce este imaginea plastică?

2) Enumeră etapele organizării unei compoziții?

3) Ce sugerează compoziția cu dominantă oblică?

4) Prin ce poate fi subliniat centrul de interes într-o compoziție?

4. COMENTARIU DE ARTĂ

Înainte de a începe comentariul unei opere de artă, trebuie să cunoaștem autorul și perioada în care a trăit și dacă se poate și anul realizării operei respective.

Titlul lucrării transmite mesajul, care se constată la prima analiză vizuală a lucrării: care este personajul principal, unde este amplasat, ce personaje sau forme mai sunt prezente în imagine.

Urmează stabilirea tipului de compoziție (echilibrată, dominată de orizontale, verticale, oblice, cu spațiu închis sau deschis).

Se analizează contrastele cromatice folosite, culoarea care domină, expresivitatea elementelor de limbaj plastic.

Mapa personală

Pentru evaluarea finală se va prezenta mapa personală (lucrările realizate la orele de desen, de pictură).

Fiecare elev va alege o operă de artă prezentată în manual, pe care o va comenta, ținând cont de indicații.

Al doilea comentariu va fi realizat în scris și va viza lucrarea realiza-

tă la tema plastică Jocul de creativitate - „Universul compoziției”.

Alte indicații didactice:

În perioada din anul școlar numită „Școala altfel”, profesorul de educație plastică poate organiza cu elevii și cu alți profesori vizite în atelierele unor artiști autohtoni și vizite la muzeele de artă.

5. VEDERE DE ANSAMBLU ASUPRA ISTORIEI ARTEI UNIVERSALE (PERIODIZARE PE CONTINENTE ȘI MILENII)

Arta antică (3500 î.e.n. – 500 î.e.n.) este caracterizată prin manifestările artistice din Mesopotamia (regiunea dintre fluviile Tigru și Eufrat, Irak și Siria de azi) și din Egiptul Antic (cea mai puternică civilizație antică). Elementele arhitecturale specifice Antichității egiptene sunt piramidele (morminte ale faraonilor).

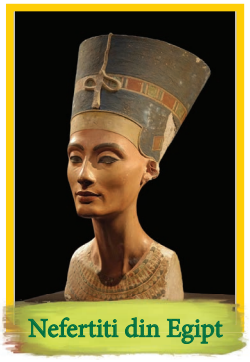
Nefertiti din Egipt

Grecia antică (secolul al XII-lea î.e.n. – secolul I î.e.n.). Pentru greci omul este cea mai frumoasă creație, „măsură a tuturor lucrurilor” (Protagoras sofistul). Templele (locuințele zeilor) au coloane cu capiteluri decorate în cele trei stiluri: doric, ionic și corintic. În această perioadă, ceramica a jucat un rol foarte important (contrastul roșu-negru pentru decorație fiind specific grecesc).

Parthenonul

Arta Romei antice (secolul al III-lea î.e.n. – secolul al III-lea e.n.). În această perioadă se întâlnește o mai mare varietate de construcții: bazilici, amfiteatre (Colosseum), arcuri de triumf.

Colosseum

Arta medievală - Începutul secolului al IV-lea a fost marcat de divizarea Imperiului Roman,

prin decizia împăratului Constantin cel Mare, cu mutarea capitalei la Constantinopol, în Bizanț, rezultând două regiuni puternice: Imperiul Roman de Răsărit și Imperiul Roman de Apus.

Stilul bizantin (secolul al IV-lea – secolul al XV-lea) a fost dezvoltat în Imperiul Roman de Răsărit. Pictura este cu tematică religioasă, realizată în tehnicile frescă și mozaic.

Mozaic bizantin

În Europa apuseană, având capitala Roma, primul stil important care s-a dezvoltat este **stilul romanic** (secolul al X-lea – secolul al XII-lea), în Franța și în țările Europei cu tradiție romană. Construcțiile caracteristice sunt castelele nobililor, mănăstirile, bisericile.

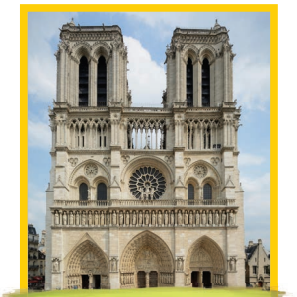
Catedrala Notre-Dame

Stilul gotic este al doilea stil internațional (secolul al XII-lea – secolul al XV-lea). Catedrala gotică este emblema arhitecturală a acestui stil.

Renașterea (secolul al XIV-lea – Trecento, secolul al XV-lea – Quatrocento, secolul al XVI-lea – Cinquecento). Maeștrii Renașterii italiene sunt Michelangelo Buonarroti, Rafael Sanzio și Leonardo da Vinci.

Rafael Sanzio
„Școala din Atena”

Barocul a apărut la sfârșitul secolului al XVI-lea și s-a dezvoltat pe parcursul secolului al XVII-lea.

Clasicismul francez (secolul al XVII-lea). În Franța nu a pătruns barocul, ci s-a dezvoltat clasicismul în timpul lui Ludovic al XIV-lea.

Stilul rococo, tendință artistică a secolului al XVIII-lea, apare către 1765.

Neoclasicismul apare în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea.

Romantismul apare ca reacție împotriva neoclasicismului, la înce-

putul secolului al XIX-lea.

Realismul caracterizează perioada 1830 – 1863.

Jean-François Millet
„Culegătoarele de spice”

Impresionismul (1865 – 1886). Artiștii sunt preocupați de stilul luminii și al culorii.

Neoimpresionismul și **postimpresionismul** apar ca o prelungire a impresionismului.

Kazimir Malevich
„Norma zilnică”
(artă abstractă)

Arta modernă este arta secolului al XX-lea. În această perioadă se încadrează mai multe tendințe și curente în artă: expresionismul, fauvismul, cubismul, futurismul, arta abstractă.

Postmodernismul este un amestec de curente artistice, refolosite.

Arta contemporană, încadrată de la postmodernism până în prezent, este un amalgam de reacții și curente. Se pictează impresionist, expresionist, abstract etc.

6. RECAPITULARE

Toate lucrările realizate pe parcursul anului (schițe, picturi) vor fi păstrate într-o mapă specială, pe care o vei realiza din carton sau hârtie mai groasă. După ce ai măsurat și ai tăiat, trebuie să te gândești la o compoziție pe care o vei realiza pe coperta mapei.

Ai libertatea de a alege tema, culorile, tehnica și materialele de lucru.

Realizează mai multe schițe înainte de a trece la pictură. Trebuie să folosești toate cunoștințele acumulate în cadrul orelor de artă plastică (elemente de limbaj plastic, amestecuri cromatice, organizarea compozițională, efecte emoționale ale culorilor etc.).

7. EVALUARE

Comentează o operă de artă la alegere din manual, în maximum 15 rânduri. În realizarea lucrării scrise, vei urmări:

- precizarea autorului, titlului, mesajului transmis prin titlu 1 punct
- precizarea tipului de compoziție (închisă, deschisă, pe orizontală etc.) 1,5 puncte
- identificarea centrului de interes al operei (prin ce este subliniat: culori, forme) 1,5 puncte
- enumerarea elementelor de limbaj plastic folosite 2 puncte
- precizarea culorilor folosite și a tipurilor de pete 2 puncte
- impresia dată de culori, linii 1 puncte

Se acordă un punct din oficiu.
Total puncte = 10

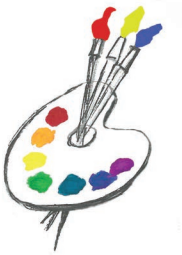

8. EXPOZIȚIE

De data aceasta, veți organiza o expoziție „grăitoare” intitulată „**Călătoria mea în Universul artei plastice**”.

Fiecare elev va prezenta colegilor atât coperta mapei cât și lucrările din interiorul ei.

În acest fel vei prezenta activitatea ta, dar te poți și autoevalua. Vei putea să vezi unde ai lucrat foarte bine, dar și unde trebuia să continui, în lucrările tale. Prin observație, comparație, apoi prin exercițiu, poți evolua, în felul tău, pentru că arta este un mijloc de comunicare, prietenie, înțelegere, autodepășire.